

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

12.01 – КМР. 2119 “С” 2021.12.21. 06 ПЗ

ПИЛИПЕНКО ДМИТРА ОЛЕГОВИЧА

2022 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

НУБІП України

Факультет аграрного менеджменту

УДК 338.439.52:631.147

ПОГОДЖЕНО **ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ**

Декан факультету **Завідувач кафедри**
аграрного менеджменту **адміністративного менеджменту та**
А. Д. Остапчук **ЗЕД**
(підпис) (ПШ) (підпис) **В. В. Луцяк**
(ПШ)

«__» _____ 2022 р. «__» _____ 2022 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему **«Формування та функціонування органічного ринку в Україні»**

Спеціальність **073 «Менеджмент»**
(код і назва)

Освітня програма **Адміністративний менеджмент**
(назва)

Орієнтація освітньої програми **освітньо-професійна**
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Гарант освітньої програми

Ковтун О. А.
(научний ступінь, вчене звання) (підпис) (ФІБ)

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

к.е.н. **Доброва Л. В.**
(научний ступінь, вчене звання) (підпис) (ФІБ)

Виконав

Пилипенко Д.О.
(научний ступінь, вчене звання) (підпис) (ФІБ)

КИЇВ – 2022

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Факультет аграрного менеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
адміністративного менеджменту та ЗЕД

В.В. Луцяк

(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (ІПІ)

2021 року

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

Пилипенку Дмитру Олеговичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

Спеціальність

073 «Менеджмент»

(код і назва)

Освітня програма

Адміністративний менеджмент

(назва)

Орієнтація освітньої програми

освітньо-професійна

(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Тема магістерської кваліфікаційної роботи «Формування та функціонування органічного ринку в Україні»

затверджена наказом ректора НУБіП України від

« 21 »

грудня

2021 р.

№ 219/С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру

2022.11.01

(рік, місяць, число)

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: законодавчі акти, навчальна та наукова література, офіційні статистичні матеріали, звіти та оперативні матеріали, дані міжнародної статистики та публікації наукових установ

Перелік питань, що підлягають дослідженню.

1. Теоретико-методичні засади формування та функціонування ринку органічної продукції
2. Аналіз формування та функціонування ринку органічної продукції в Україні
3. Перспективи розвитку ринку органічної продукції в Україні в умовах глобальних викликів

Перелік графічного матеріалу (за потреби)

Дата видачі завдання

« 22 »

грудня

2021 р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

Діброва Л.В.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до виконання

Пилипенко Д.О.

(підпис)

(прізвище та ініціали студента)

РЕФЕРАТ

НУВБІП України
Актуальність теми. Подальший розвиток аграрного сектору у світі зіштовхнувся з великою проблемою контролю впливу сільськогосподарського

виробництва на клімат. Для того, щоб вирішити цю проблему виробники, гравці на ринку все більше звертають увагу на альтернативні методи ведення сільського господарства, одним з таких є органічне землеробство.

НУВБІП України
 Для України ринок органічних продуктів є одним із перспективних напрямів для подальшого підвищення доходів країни та розвитку сільського господарства. Для того, щоб визначити точки розвитку і виявити нові тенденції на ринку органічних продуктів є раціональним рішенням дослідити етапи його формування, визначити систему функціонування ринку та оцінити його перспективи в майбутньому в даний момент.

НУВБІП України
Мета магістерської кваліфікаційної роботи полягає в дослідженні, теоретичному обґрунтуванні формування та оцінці функціонування ринку органічної продукції в Україні та розробці практичних рекомендацій для забезпечення його подальшого розвитку.

Об'єктом дослідження магістерської кваліфікаційної роботи є ринок органічної продукції України.

НУВБІП України
Предметом дослідження є теоретико-методичні, аналітичні та практичні засади формування та функціонування ринку органічної продукції України.

Для досягнення мети в роботі були визначені наступні завдання:

- дослідити передумови формування ринку органічної продукції;
- виявити особливості формування попиту та пропозиції на ринку органічної продукції;
- проаналізувати законодавчо-нормативне забезпечення ринку органічної продукції в Україні;

НУВБІП України

• опрацювати методику дослідження кон'юнктури ринку органічної продукції,
 • дослідити державне регулювання ринку органічної продукції в Україні ;

• проаналізувати сучасний стан органічного виробництва в Україні;

• проаналізувати кон'юнктуру ринку органічної продукції в Україні;
 • визначити пріоритетні напрямки розвитку органічного землеробства в Україні;

• розробити заходи щодо удосконалення державного регулювання ринку органічної продукції в Україні.
 • дослідити світовий досвід функціонування ринку органічної продукції.

Методи дослідження: у ході дослідження використано методи аналізу,

спостереження, порівняння статистичних та економічних показників функціонування ринку.

Наукова новизна одержаних результатів. Визначено теоретико-методичні основи формування та функціонування органічного ринку; проведено статистичний аналіз стану та тенденцій ринку; визначено перспективи розвитку органічного ринку на території України, а також можливості запровадження нових технологій.

Практичне значення одержаних результатів. Результати можуть бути використані при подальшому дослідженні ринку органічних продуктів або виробниками для розуміння тенденцій розвитку ринку органічних продуктів України.

Апробація результатів магістерської роботи. Результати виконання магістерської кваліфікаційної роботи були оприлюднені на V Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Нові виклики для аграрного сектору України в умовах глобалізації» (м. Київ, НУБІП України, 06 жовтня 2022 р.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження були відображені у матеріалах конференції:

1. Пилипенко Д.О., Діброва Л.В. Сучасний стан та перспективи розвитку експорту органічної продукції України в умовах глобальних викликів.

Матеріали V Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Нові виклики для аграрного сектору України в умовах глобалізації» (06 жовтня 2022 р.), К: НУБІП України, м. Київ, 2022 р.

2. Пилипенко Д.О., Діброва Л.В., Формування та функціонування

органічного ринку в Україні. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасний менеджмент: виклики та можливості» (15 листопада 2022 р.), К: НУБІП України, 2022. С. 76-78.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ОРГАНІЧНА ПРОДУКЦІЯ, ОРГАНІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО, ДОДАНА ВАРТІСТЬ, КЛІМАТИЧНІ ЗМІНИ, ОРГАНІКА.

ЗМІСТ

НУБІП України

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

1.1. 10

1.2. 19

1.3. Методика дослідження кон'юнктури ринку органічної продукції 23

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

2.1. Державне регулювання ринку органічної продукції в Україні 30

2.2. Аналіз сучасного стану органічного виробництва в Україні 38

2.3. Оцінка попиту на органічну продукцію в Україні 43

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

3.1. Пріоритетні напрями розвитку органічного виробництва в Україні 51

3.2. Удосконалення державного регулювання та підтримки суб'єктів ринку органічної продукції в Україні 55

3.3. Світовий досвід ведення органічного землеробства та контролю ринкової діяльності. 65

ВИСНОВКИ 79

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 81

ДОДАТКИ 88

НУБІП України

НУБІП України

ВСТУП

Сільське господарство відіграє одну з головних ролей щодо змін в кліматі. Як один з головних продуцентів парникових газів, аграрне виробництво сприяє глобальному потеплінню але в той же час має значний потенціал до пом'якшення кліматичних змін. Водночас сільськогосподарське виробництво втрачає свою ефективність через несприятливі наслідки зміни клімату.

Згідно Паризькій угоди яка була підписана 12 грудня 2015 року, 192 країни та додатково Європейський Союз зобов'язались застосовувати різноманітні засоби для зменшення глобальних викидів парникових газів з метою обмеження зростання глобальної температури в цьому столітті до 2 градусів за Цельсієм, одночасно продовжуючи зусилля обмежити зростання ще більше до 1,5 градусів [1].

Наразі сільське господарство, згідно звіту міжурядової групи з питань зміни клімату, відповідає в середньому за 13-21%, глобальних викидів антропогенних парникових газів за період 2010-2019 рік, в залежності від врахування прямого та непрямого впливу. Водночас з цим, саме аграрний сектор може забезпечити найбільший вклад, від 20% до 30% глобального пом'якшення клімату задля досягнення цілі, що була визначена раніше в Паризькій угоді [2, с. 1164].

Органічне землеробство є одним з шляхів адаптації аграрного сектору до зміни кліматичних умов. Люди можуть впливати лише на вміст вуглецю в атмосфері, ґрунті та рослинності. У цьому контексті сільське господарство відіграє важливу роль у пом'якшенні зміни клімату. Через утворення органічної речовини ґрунту з атмосфери поглинається більше CO₂. Невеликі зміни вмісту вуглецю в ґрунті можуть мати значний вплив на клімат.

Однак, крім цього, сільське господарство пропонує додаткові стратегії пом'якшення антропогенної зміни клімату, адаптуючись до мінливих кліматичних умов, які вже були запуснені. Результати досліджень показують, що ґрунти, які обробляються органічно, краще пристосовані до цих викликів.

Світова спільнота все частіше закликає до покращення кліматичного становища шляхом скорочення викидів шкідливих речовин у навколишнє середовище та розробкою альтернативних методів забезпечення харчової безпеки. Завдяки застосуванню органічних методів виготовлення продукції є можливість поєднати ці два підходи.

Органічне виробництво також сприяє виконанню головних цілей Європейського зеленого курсу [3]. Він був представлений Президентом Європейської Комісії Урсулою фон дер Лєєн 11 грудня 2019 року у Європарламенті з метою перетворення Європи на кліматично нейтральний континент, підвищення добробуту громадян, захист біологічного різноманіття, екологізація економіки [4]. Стала продовольча система є основою Європейської зеленої угоди. Відповідно до стратегії Green Deal, Європейська комісія встановила ціль «принаймні 25% сільськогосподарських угідь ЄС використовувати для органічного землеробства та значного збільшення органічної аквакультури до 2030 року».

Для досягнення поставленої цілі було розроблено «Органічний план дії», що розбитий на три взаємопов'язані осі, які відображають структуру ланцюга постачання продовольства та цілі Зеленої угоди щодо сталого розвитку:

- стимулювання попиту та забезпечення довіри споживачів.
- стимулювання конверсії та зміцнення всього ланцюжка вартості.
- покращити внесок органічного землеробства в екологічну стійкість.

Ці три осі будуть підтримуватися 23 заходами, які продовжуватимуть деякі з успішних заходів 2014-2020 років, а також висуватимуть низку нових заходів та мобілізацію різних джерел фінансування [5]. Впровадження цілої низки заходів відбувається завдяки спільній сільськогосподарській політиці Європейського Союзу, що була вперше впроваджена Договором про створення Європейської економічної спільноти від 25 березня 1957 року [6].

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

1.1. Сутність та особливості формування ринку органічної продукції

Поняття ринку багатоаспектне і багатогранне. З розвитком людського суспільства воно неодноразово змінювалося. Найпростіше визначення ринку – це місце, де товари обмінюються між виробниками. Дійсно, товаровиробник, виготовивши товар, повинен його обміняти на інші товари й для цього він мусять вступити в контакт з іншими товаровиробниками. Так формується попит на постійні місця, де може відбуватися цей контакт і обмін товарами. Таким місцем став ринок. Проте ця ринкова концепція характерна на ранніх етапах розвитку товарного виробництва. З поглибленням суспільного поділу праці та розвитком товарно-валютних відносин поняття ринку набуває складніших змістів і більш широких тлумачень. Ринок — це економічна сфера, в якій відбувається обмін результатами його основної господарської діяльності за законами товарного виробництва. [7]

Головними суб'єктами ринку є домашні господарства, фірми (підприємства), держава. Об'єктами ринкових відносин виступають різноманітні матеріальні і нематеріальні цінності (активи). [8]

Для виникнення ринку мають бути забезпечені такі базові умови:

- суспільний поділ праці
- економічна відокремленість суб'єктів господарювання
- вільний обмін ресурсами. [9]

Для формування і ефективного функціонування реального ринку необхідні такі умови:

- реальний плюралізм типів і форм економічної власності та форм господарювання
- повна свобода підприємницької діяльності.

НУБІП України

- вільні ринкові ціни під впливом попиту і пропозиції
- здорова конкуренція
- вільний доступ до інформації про ринок і суб'єктів господарства

НУБІП України

- державне регулювання ринку
- розвинуте антимонопольне законодавство
- розвинута ринкова інфраструктура
- інтеграція економіки в світове господарство

НУБІП України

- забезпечення соціального захисту населення. [9]
- Сучасна економіка являє собою синтез великої кількості взаємодіючих ринків. Їх підрозділяють на різні види залежно від умов діяльності суб'єктів ринкових відносин, відповідності чинному законодавству за ознакою простору

НУБІП України

дії, об'єкта купівлі-продажу та ін.

Залежно від умов, у яких діють суб'єкти господарського життя, вирізняють вільний, монополізований і регульований ринки.

НУБІП України

Вільний ринок - це ринок з великою кількістю виробників однорідної продукції, які не в змозі впливати на рішення один одного. В ньому немає обмежень в інформації про попит, пропонування, ціни, якість продукції тощо. Тут вільне ціноутворення, відсутні штучні бар'єри при входженні на ринок того чи іншого товару та виходу з нього.

НУБІП України

Монополізований ринок - це ринок, для якого характерна незначна кількість виробників даного товару, застосовується його диференціація, існує дефіцит необхідної інформації, утруднений доступ до ресурсів, погоджуються дії учасників ринкових відносин.

НУБІП України

Регульований ринок - це ринок, який контролюється і регулюється державою за допомогою спеціальних заходів економічного та адміністративного характеру.

За ознакою простору дії вирізняють місцевий (у межах міста чи села), регіональний (певна територія якоїсь країни), національний і світовий ринки, а з точки зору відповідності чинному законодавству легальний (офіційний) і тіньовий ринки.

Залежно від об'єктів купівлі-продажу розрізняють такі види ринків: товарів широкого вжитку, товарів промислового призначення, праці, цінних паперів, науково-технічних знань та ін.

Особливу класифікацію видів ринку застосовують фахівці з маркетингу.

Вони розрізняють ринок продавця і ринок покупця. На першому більше влади мають продавці, а найактивнішими "діячами" вимушені бути покупці. На другому, навпаки, більше влади мають покупці й найактивнішими "діячами" вимушені бути продавці.

Залежно від того, хто є покупцем товару, що продається і з якою метою він купується, розрізняють також споживчий ринок, ринки виробників, проміжних продавців, державних установ і міжнародний ринок.

Споживчий ринок - окремі особи і господарства, які купують товари для особистого споживання.

Ринок виробників - організації, що купують товари для використання їх у процесі виробництва.

Ринок проміжних продавців - організації, що купують товари для наступного перепродажу їх з прибутком для себе.

Ринок державних установ - державні організації, що купують товари або для наступного їх використання у сфері комунальних послуг, або для передачі цих товарів тим, кому вони потрібні.

Міжнародний ринок - покупці за межами країни, включаючи закордонних споживачів, виробників, проміжних продавців, держави і установи. Кожен вид ринку, що згадувався, має свою інфраструктуру, свій набір інструментів, які забезпечують його життєдіяльність. Окремі види ринку не існують самі по собі.

Всі вони пов'язані між собою, утворюючи розгалужену ринкову систему. Вона

діє не тільки в межах тієї чи іншої країни, а й глобально, охоплюючи своїм впливом значну частину світового господарства. [10]

У ринковій економіці все більша частина потреб набуває специфічної форми прояву. Вони отримують грошове вираження, тобто трансформуються у попит.

У зв'язку з цим інколи говорять, що попит на товар - це потреба в ньому, підкріплена грошима. За допомогою поняття "попит" економісти описують поведінку не лише фактичних, а й потенційних покупців товарів і послуг.

Поняття "попит" характеризує взаємозв'язок між ринковою ціною та кількістю товару, яку споживачі (домогосподарства) бажають купувати за інших однакових умов протягом певного періоду часу. Цей взаємозв'язок називають шкалою (схемою) попиту або кривою попиту. Шкалу попиту подають за допомогою табличного методу, а криву попиту - графічного методу.

В економічній теорії оперують кількома видами попиту. Макроекономіка використовує поняття "сукупний попит", тоді як мікроекономіка використовує такі поняття: "ринковий попит", "індивідуальний попит", "попит на продукт окремої фірми", "галузевий попит" тощо. Відповідно до цього необхідно уточнювати в кожному конкретному випадку, про яку саме величину попиту йдеться.

Крива попиту - це інший можливий спосіб зображення взаємозв'язку ціни і кількості попиту за інших однакових умов. Крива попиту показує ту кількість товару, яку покупці готові купувати за кожним рівнем ціни за - інших однакових умов протягом певного періоду часу. Спадний нахил цієї кривої показує, що кількість попиту зростає внаслідок падіння ціни, тобто кількість попиту і ціна перебувають у оберненій або зворотній залежності. Цей взаємозв'язок називається законом попиту. Закон попиту полягає в тому, що, коли ціна товару зменшується, а решта чинників, що впливають на його попит, залишаються сталими, покупці починають купувати цього товару більше, і навпаки, зростання ціни спричиняє зменшення величини попиту. [11]

В цілому закон попиту відображає головну тенденцію зростання об'єму закупівель зі зростанням цін на товар в умовах, коли грошові можливості покупця обмежені певною межею.

Нецінові фактори, які впливають на попит:

- кількість споживачів;
- розміри ринку;
- мода, сезонність;

- інфляційні очікування.

Цінові фактори, які впливають на попит:

- ціни на товари та послуги;
- ціни на товари-субститути;

- рівень доходів у суспільстві. [12]

В свою чергу пропозиція - це кількість певного товару, яку виробники бажають виготовляти і продавати за кожної ціни протягом певного періоду часу за інших однакових умов. Пропозиція може бути представлена шкалою (схемою) пропозиції, тобто таблицею, яка показує кількість певного товару, що буде пропонуватись за кожного рівня ціни за інших однакових умов у межах деякого часового періоду або графічно у вигляді кривої ринкової пропозиції. [11]

Суть закону пропозиції суть полягає в тому, що за інших однакових умов, як правило, виробники бажають виготовляти і продавати більшу кількість свого продукту за високої ціни, ніж за низької.

Багато економістів виділяють такі фактори, що змінюють пропозицію:

- Зміни в собівартості виробництва
- Зміни цін на інші товари, зокрема на товари субститути.

- Індивідуальні смаки споживачів.
- Перспективні очікування виробників.

• Кількість товаровиробників. [12]

Органічний ринок так само як і його продукція має свої особливості формування попиту та пропозиції. Останні роки все більше уваги приділяється тенденціям до ведення здорового способу життя, що сприяє розвитку органічного ринку як в Україні так і у світі.

Органічна продукція отримується в результаті сертифікованого органічного виробництва, на всіх етапах якого забороняється застосування хімічно синтезованих допоміжних речовин (добрив, пестицидів, технологічних домішок), іонізуючої радіації, регуляторів і стимуляторів росту, генетично модифікованих організмів (ГМО), антибіотиків із профілактичною метою, гормонів, консервантів, штучних ароматизаторів і барвників. [13]

Така продукція вважається кращою для навколишнього середовища й людей. Відповідно до наукових досліджень, органічні продукти мають наступні переваги:

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Показники	Тенденції					
Мінерали	Загальний вміст ^①	Загальний вміст ^④	Загальний вміст ^⑦	Вміст йоду і селену ^⑥		
	Загальний вміст	Загальний вміст	Загальний вміст	Вміст йоду і селену		
	Загальний вміст	Загальний вміст	Загальний вміст	Вміст йоду і селену		
	Загальний вміст	Загальний вміст	Загальний вміст	Вміст йоду і селену		
Білки	Загальний вміст ^③	Загальний вміст ^⑥	Загальний вміст ^④			
	Загальний вміст	Загальний вміст	Загальний вміст			
	Загальний вміст	Загальний вміст	Загальний вміст			
Вітаміни	Вміст вітаміну С ^②	Вміст вітамінів А, С і Е ^⑦	Вміст α-токоферолу ^⑥	Вміст вітамінів А, С і Е ^③	Загальний вміст ^①	Загальний вміст ^④
	Вміст вітаміну С	Вміст вітамінів А, С і Е	Вміст α-токоферолу	Вміст вітамінів А, С і Е	Загальний вміст	Загальний вміст
	Вміст вітаміну С	Вміст вітамінів А, С і Е	Вміст α-токоферолу	Вміст вітамінів А, С і Е	Загальний вміст	Загальний вміст
	Вміст вітаміну С	Вміст вітамінів А, С і Е	Вміст α-токоферолу	Вміст вітамінів А, С і Е	Загальний вміст	Загальний вміст
	Вміст вітаміну С	Вміст вітамінів А, С і Е	Вміст α-токоферолу	Вміст вітамінів А, С і Е	Загальний вміст	Загальний вміст
	Вміст вітаміну С	Вміст вітамінів А, С і Е	Вміст α-токоферолу	Вміст вітамінів А, С і Е	Загальний вміст	Загальний вміст
Фіто-нутриєнти	Загальний вміст ^②	Вміст антиоксидантів ^④	Вміст фенолів ^③	Вміст фенолів і антиоксидантів ^⑦		
	Загальний вміст	Вміст антиоксидантів	Вміст фенолів	Вміст фенолів і антиоксидантів		
	Загальний вміст	Вміст антиоксидантів	Вміст фенолів	Вміст фенолів і антиоксидантів		
	Загальний вміст	Вміст антиоксидантів	Вміст фенолів	Вміст фенолів і антиоксидантів		
Ненасичені жирні кислоти	Вміст Omega-3 ^③	Вміст Omega-3 ^⑥	Вміст Omega-3 ^⑤	Вміст лінійкової кислоти ^⑥		
	Вміст Omega-3	Вміст Omega-3	Вміст Omega-3	Вміст лінійкової кислоти		
	Вміст Omega-3	Вміст Omega-3	Вміст Omega-3	Вміст лінійкової кислоти		
	Вміст Omega-3	Вміст Omega-3	Вміст Omega-3	Вміст лінійкової кислоти		
Нітрати	Загальний вміст ^④	Загальний вміст ^⑦	① Hontela et al. (2015) ²⁸ У цьому дослідженні були порівняні 33 сорти картоплі, досліджені щодо вмісту нітратів у листі картоплі і картоплі у різних частинах продукту, порівняно з картоплею, що вирощувалася без нітратів.			
	Загальний вміст	Загальний вміст	② Vesilka et al. (2012) ²⁹ На основі 15 сортів картоплі, в цьому дослідженні вивчали вплив сортів картоплі на вміст нітратів у картоплі, вирощуваній на різних частинах продукту, порівняно з картоплею, що вирощувалася без нітратів.			
Залишки пестицидів	Загальний вміст ^⑤	Загальний вміст ^④	③ Vesilka et al. (2012) ²⁹ Автори цього дослідження порівняли 20 сортів картоплі, досліджені щодо вмісту нітратів у картоплі, вирощуваній на різних частинах продукту, порівняно з картоплею, що вирощувалася без нітратів.			
	Загальний вміст	Загальний вміст	④ Vesilka et al. (2014) ³⁰ У цьому дослідженні були використані 543 сорти картоплі, досліджені щодо вмісту нітратів у картоплі, вирощуваній на різних частинах продукту, порівняно з картоплею, що вирощувалася без нітратів.			
Важкі метали	Вміст кадмію ^④		⑤ Vesilka et al. (2014) ³⁰ У дослідженні порівняли результати 47 сортів картоплі, досліджені порівняно з картоплею, що вирощувалася без нітратів.			
	Вміст кадмію		⑥ Vesilka et al. (2014) ³⁰ У дослідженні порівняли результати 47 сортів картоплі, досліджені порівняно з картоплею, що вирощувалася без нітратів.			
Сенсорний профіль	Штамбовість, інтенсивність кольору ^⑦		⑦ Vesilka et al. (2014) ³⁰ У дослідженні порівняли результати 47 сортів картоплі, досліджені порівняно з картоплею, що вирощувалася без нітратів.			
	Штамбовість, інтенсивність кольору		⑧ Vesilka et al. (2014) ³⁰ У дослідженні порівняли результати 47 сортів картоплі, досліджені порівняно з картоплею, що вирощувалася без нітратів.			

Рисунок 1.1. Порівняння органічних і неорганічних харчових продуктів. [14]

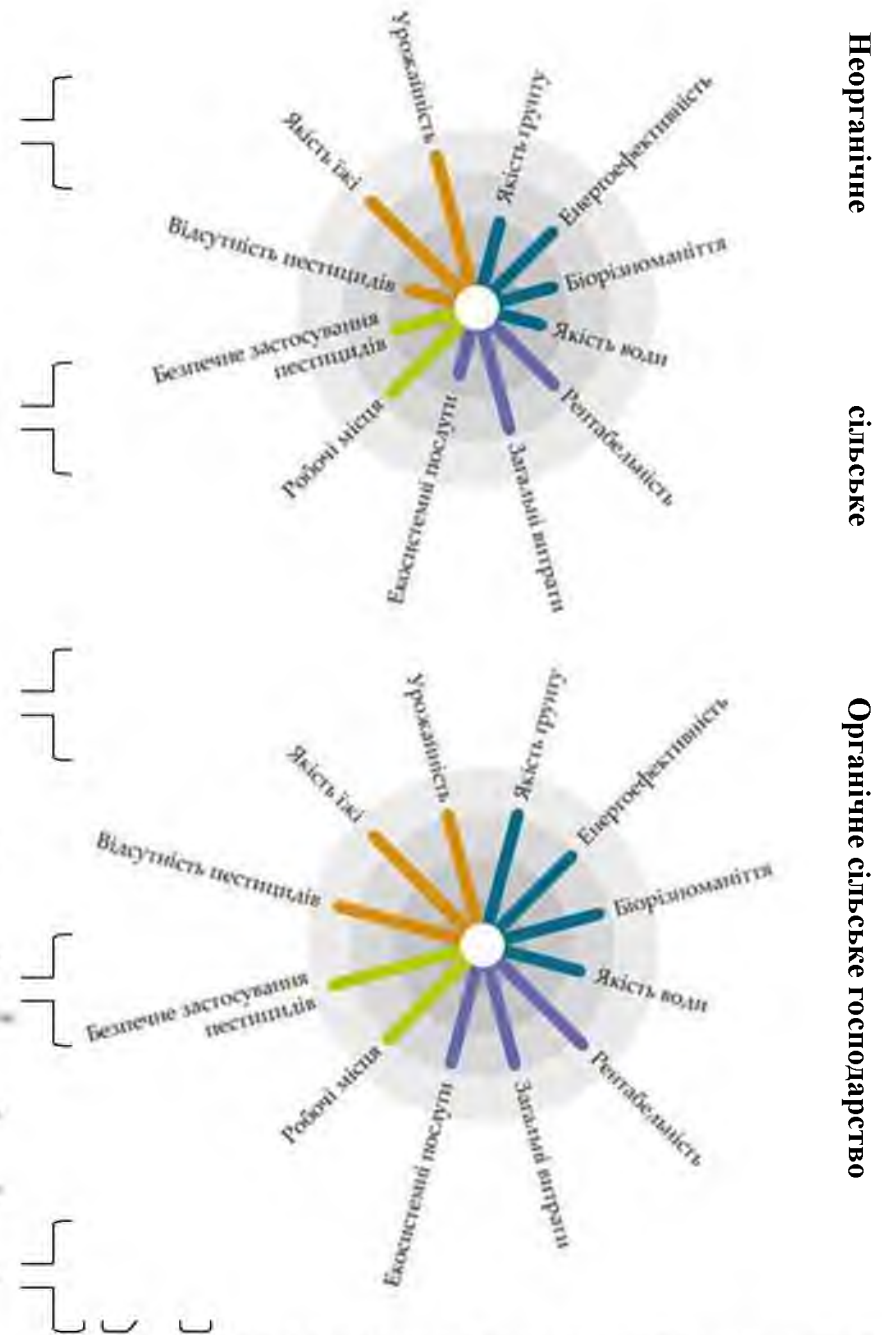

Рисунок 1.2. Порівняння органічного й неорганічного сільського господарства. [15]

Для виробництва повинна використовуватися виключно сертифікована органічна сировина та спеціальна технологія. Якщо підприємство займається виготовленням як органічної, так і конвенційної продукції, обов'язково має бути чітке розмежування: виділяють окремий цех або ж спочатку переробляють органічну продукцію, а потім – неорганічну. Перед виробництвом органіки лінія має очищатися, з метою уникнення перехресного забруднення від традиційного продукту через обладнання та інвентар.

Якщо органічний продукт створюють із декількох інгредієнтів, то обов'язково 95% його складових мають бути органічними. Решта 5% – це інгредієнти, які є дозволеними Переліком технологічних речовин і домішок стандарту Міжнародних акредитованих органів сертифікації з органічного виробництва й перероблення, еквівалентного Регламентам Ради (ЄС) № 834/2007 та № 889/2008.

У країнах ЄС також присутні об'єднання виробників які встановлюють знаки якості та стандарти, що обмежують застосування домішок навіть жорсткіше ніж це встановлено законодавчо-нормативними нормами.

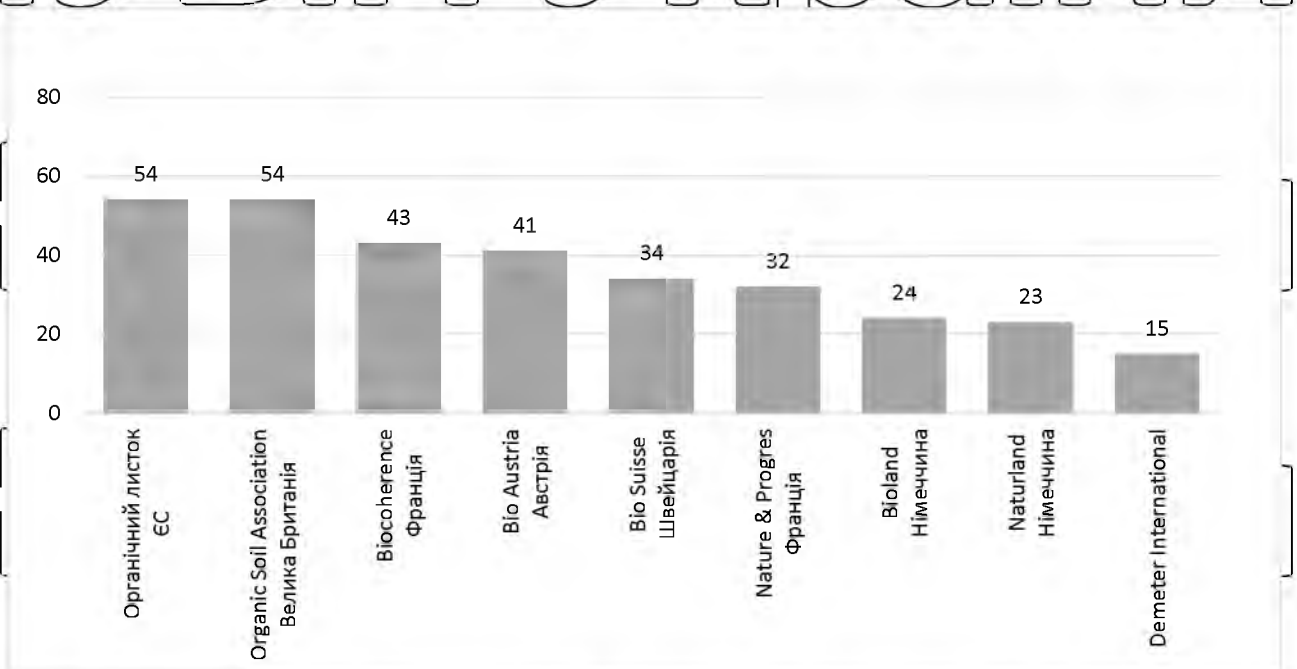

Рисунок 1.3. Кількість дозволених харчових домішок у країнах ЄС відповідно до стандартів станом на січень 2021 року [16].

Таким чином вони переконують споживачів, що їх продукція є найкращою на ринку, стимулюють розвиток новітніх методів ведення органічного господарства та заохочують інших виробників до переходу на стандарти органічного виробництва.

Рисунок 1.4. Приватні стандарти та об'єднання органічних виробників у країнах західної Європи [17]

Крім контролю виробництва, органічні продукти повинні відстежуватись на всіх етапах їх перевезення та зберігання. Таким чином, навіть логістичні компанії та підприємства, які займаються торгівлею органічною продукцією, повинні в кооперації з органом сертифікації надавати так званий «флоучарт» для відстеження пересування продукції через державні кордони. У «флоучарті» зазвичай показуються всі етапи, які проходить продукція від поля до місця, де

буде виготовлений готовий до споживання продукт. Насамперед така практика поширена у країнах Європейського союзу з метою підвищення рівня простежування продукції.

Держава зазвичай впливає на органічний ринок через обмеження кількості дозволених домішок і через встановлення норм для перехідного періоду при переведенні земель які раніше використовувалися під конвенційне виробництво для органічного. Також держава може впливати на розвиток внутрішнього ринку органічних продуктів через обмеження експорту чи імпорту таких, встановлюючи додаткові стандарти перевірки чи квоти.

1.2. Нормативно-правова база функціонування ринку органічної продукції в Україні

Будь-який ринок має свої закони та засади на які дозволяють керувати суб'єктами господарювання та відносинами між ними. З метою забезпечити це керування існують нормативно-правові акти, що встановлюють норми права та регулюють суспільні відносини. За класифікацією їх поділяють на закони та підзаконні акти, перші видаються законодавчими органами та мають вищу юридичну силу й впливають на найважливіші сфери взаємодії в суспільстві.

Другі є доповнювочими до перших та приймаються відповідно до законів з метою їх деталізації або конкретизації в зв'язку з багаторівневою структурою суспільних відносин.

Повноцінне впровадження нормативно-правової бази регулювання органічного ринку продукції в Україні почалось наприкінці 2013 року й ґрунтувалось на іноземній практиці регулювання обігу та виробництва органічної продукції.

Першим офіційним документом який набув чинності з метою регулювання органічного ринку став: Закон «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» від 03.09.2013 № 425-VII. На той період це був основний законодавчий акт, що конкретизував поняття органічної

продукції, регулював повноваження державних органів влади щодо органічної продукції, порядок реалізації, перевезення, зберігання та виробництва такої продукції та сировини. Визначив засади придатності землі до органічного виробництва, мінімальну тривалість перехідного періоду та підтвердження відповідності. Надав чіткі вимоги до органу з оцінки відповідності, що провадить діяльність з оцінки відповідності виробництва органічної продукції, засади міжнародної діяльності у сфері органічного виробництва та обігу та зазначив відповідне покарання за порушення законодавства. [18].

Надалі для конкретизації закону було впроваджено детальні правила виробництва у певних секторах органічного ринку. До таких постанов відносяться: Постанова Кабінету Міністрів України № 980, № 982, № 208, № 241, № 587.

Також, 19 січня 2016 року набрав чинності перший наказ №495 «Про затвердження державного логотипу для органічної продукції (сировини)» який надалі втратить свою чинність у зв'язку з прийняттям нового закону.

Нормативно-законодавча база залишалась незмінною до 2019 року коли набрав чинність новий закон України, який дозволив систематизувати її та на основі якого базується сучасне нормативно-правове забезпечення органічного ринку України.

Актуальну законодавча система органічного ринку представлена наступними документами:

НУБІП України

НУБІП України

Таблиця 1.1.

Закон України про органічне виробництво станом на 22.08.2022 [19]

Номер	Назва
№ 2496-VIII від 02.08.2019	Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції».
	Зона відповідальності
<ul style="list-style-type: none"> ● Визначення 	
<ul style="list-style-type: none"> ● Роль державних органів 	
<ul style="list-style-type: none"> ● Загальні вимоги до реєстрів 	
<ul style="list-style-type: none"> ● Реєстр операторів 	
<ul style="list-style-type: none"> ● Перелік іноземних органів сертифікації 	
<ul style="list-style-type: none"> ● Сертифікація та органи сертифікації 	
<ul style="list-style-type: none"> ● Інспектори 	
<ul style="list-style-type: none"> ● Права операторів 	
<ul style="list-style-type: none"> ● Обов'язки операторів 	
<ul style="list-style-type: none"> ● Галузі органічного виробництва 	
<ul style="list-style-type: none"> ● Загальні вимоги до органічного виробництва 	
<ul style="list-style-type: none"> ● Правила виробництва 	
<ul style="list-style-type: none"> ● Випадки застосування винятків з вимог до органічного виробництва 	
<ul style="list-style-type: none"> ● Вимоги до паралельного та одночасного виробництва 	
<ul style="list-style-type: none"> ● Перехідний період 	
<ul style="list-style-type: none"> ● Насіння 	
<ul style="list-style-type: none"> ● Перелік речовин, що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва 	

Номер	Назва
<ul style="list-style-type: none"> Обіг органічної продукції Маркування 	<p>НУБ України</p>
<p>№ 87 від 12.02. 2020</p>	<p>Постанова КМУ Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру операторів, що здійснюють виробництво продукції відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, Державного реєстру органів сертифікації у сфері органічного виробництва та обігу органічної продукції, Державного реєстру органічного насіння і садивного матеріалу.</p>
Зона відповідальності	
<ul style="list-style-type: none"> Визначення Загальні вимоги до реєстрів Реєстр операторів 	<p>НУБ України</p>
<ul style="list-style-type: none"> Реєстр органів сертифікації Реєстр насіння та садивного матеріалу 	<p>НУБ України</p>
<p>№ 970 від 23.10.2019 + зміни</p>	<p>Постанова КМУ “Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції”.</p>
<p>№ 826 від 09.09.2020</p>	<p>НУБ України</p>
Зона відповідальності	
<ul style="list-style-type: none"> Визначення Обов'язки операторів 	<p>НУБ України</p>
<ul style="list-style-type: none"> Галузі органічного виробництва Правила виробництва 	<p>НУБ України</p>
<ul style="list-style-type: none"> Випадки застосування винятків з вимог до органічного виробництва 	<p>НУБ України</p>
<ul style="list-style-type: none"> Вимоги до паралельного та одночасного виробництва Насіння 	<p>НУБ України</p>

Номер	Назва
<ul style="list-style-type: none"> Обіг органічної продукції <p>№ 1032 від 21.10.2020</p>	<p>України</p> <p>Постанова КМУ “Про затвердження Порядку сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2019 р. № 970”.</p>
Зона відповідальності	
<p>України</p> <ul style="list-style-type: none"> Визначення Сертифікація та органи сертифікації Оператори Випадки застосування винятків з вимог до органічного виробництва Обіг органічної продукції 	
<p>№ 67 від 22.02.2019 + зміни № 1336 від 15.07.2020</p>	<p>України</p> <p>Наказ Мінагрополітики “Про затвердження державного логотипа для органічної продукції”.</p>
Зона відповідальності	
<ul style="list-style-type: none"> Визначення Маркування 	
<p>№ 326 від 02.06.2022</p>	<p>України</p> <p>Наказ Мінагрополітики “Про спеціальні знання інспектора з органічного виробництва та/або обігу органічної продукції”.</p>
Зона відповідальності	
<ul style="list-style-type: none"> Інспектори 	
<p>№ 1073 від 09.06.2020</p>	<p>України</p> <p>Наказ Мінекономіки “Про перелік речовин, що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва”.</p>
Зона відповідальності	
<ul style="list-style-type: none"> Перелік речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях 	
<p>№ 2833 від 31.12.2020</p>	<p>України</p> <p>Наказ Мінекономіки “Про затвердження вимог до матеріально-технічної бази та інших об’єктів інфраструктури,</p>

Номер	Назва
НУБІП	необхідних для виконання функцій із сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції”.
Зона відповідальності	
<ul style="list-style-type: none"> • Визначення • Вимоги до матеріально-технічної бази та інших об'єктів інфраструктури 	
№ 109 від 30.01.2020)	Наказ Мінекономіки “Про затвердження форми заявки на внесення до Державного реєстру органів сертифікації у сфері органічного виробництва та обігу органічної продукції”.
Зона відповідальності	
<ul style="list-style-type: none"> • Реєстр органів сертифікації 	
№ 1141 від 17.06.2020)	Наказ Мінекономіки “Про затвердження Порядку розгляду апеляцій на рішення органів сертифікації”.
Зона відповідальності	
<ul style="list-style-type: none"> • Оператори 	
№ 985 від 26.05.2020)	Наказ Мінекономіки “Про затвердження Порядку ведення Переліку органів іноземної сертифікації”.
Зона відповідальності	
<ul style="list-style-type: none"> • Визначення • Перелік іноземних органів сертифікації 	
№ 2834 від 31.12.2020)	Наказ Мінекономіки “Деякі питання звітності у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції”.
Зона відповідальності	
<ul style="list-style-type: none"> • Сертифікація та органи сертифікації 	

1.3. Методика дослідження кон'юнктури ринку органічної продукції

Для органічного ринку методика дослідження кон'юнктури є одним із досить важливих аспектів прийняття управлінських рішень щодо подальшого розвитку виробництва та збуту продукції. Такі дослідження дуже важливі під час прийняття рішень про вихід на нові ринки або у виведенні ринку унікального виду продукції а також диверсифікації виробничого портфеля компанії.

Кон'юнктурний ринок залежить від дій факторів, основними з яких є грошові доходи споживачів, ціни на товари, співвідношення попиту і пропозиції цінних паперів, їх прибутковість. Товарна ринкова кон'юнктура визначає комерційну цінність та конкурентоспроможність товарів, можливість і економічну доцільність купівлі-продажу, вибір потенційних і фактичних країн-експортерів (імпортерів) та фірм контрагентів, пошук сприятливого моменту виходу на ринок, форми і методи цього виходу.

Методологія дослідження кон'юнктури товарного ринку має такі складові:

1. Характеристика кон'юнктурних досліджень:

1.1. особливості кон'юнктурних досліджень;

1.2. принципи дослідження кон'юнктури ринку;

2. Логічна структура кон'юнктурних досліджень ринку:

2.1. мета дослідження кон'юнктури;

2.2. завдання кон'юнктурного аналізу ринку;

2.3. предмет і об'єкт аналізу;

2.4. методика, методи і засоби кон'юнктурних досліджень;

2.5. результат дослідження кон'юнктури;

3. Часова структура досліджень (етапи аналізу кон'юнктури ринку).

Дослідження кон'юнктури не повинні носити випадковий або рідкісний характер, адже для того, щоб маркетингові рішення були ефективними, дослідження повинні проводитися безперервно, систематично. Кон'юнктурними

дослідженнями на підприємствах зазвичай займаються кон'юнктурні служби, які

виділяють такі основні завдання кон'юнктурних досліджень товарного ринку

[20]:

- збір і обробка кон'юнктурної інформації;
- інтегральні і диференціальні оцінки стану ринку, типологія ринкової ситуації;
- характеристика масштабу (обсягу) ринку;

НУВБІП УКРАЇНИ

- виявлення, аналіз і прогнозування тенденцій розвитку ринку та його динамічної стійкості;
- оцінка і аналіз коливання, сезонності і циклічності розвитку ринку;

НУВБІП УКРАЇНИ

- оцінка і аналіз ділової активності;
- оцінка комерційного (ринкового) ризику;
- характеристика ступеня монополізації та інтенсивності конкуренції.

НУВБІП УКРАЇНИ

Доречно зазначити, що для проведення аналізу кон'юнктури ринку необхідна інформація, що стосується даного ринкового сегменту, зокрема інформація про всіх конкурентів, які працюють в цій галузі. При цьому слід враховувати не тільки повні аналоги даного товару, але й близькі до нього за призначенням.

НУВБІП УКРАЇНИ

Для аналізу кон'юнктури товарного ринку використовують такі методи:

- матричний метод аналізу ринкової ситуації («McKinsey» і «General Electric»);
- економіко-математичні методи аналізу ринкової ситуації (кореляційний, регресійний, факторний і компонентний, кластерний і частотний аналізи);

НУВБІП УКРАЇНИ

- економіко-статистичні методи (індексний метод, описовий аналіз, аналіз часових рядів, структурний аналіз);
- маркетингові методи (експертні оцінки, сценарії розвитку, опитування, спостереження, аналіз документів);

НУВБІП УКРАЇНИ

- прикладні методи оцінки ринкової кон'юнктури (розрахунок основних показників і індексів), а саме розрахунок і аналіз потенціалу ринку, аналіз пропорційності розвитку ринку, аналіз ступеня концентрації ринку і частки ринку фірм, аналіз тенденції розвитку, коливання і циклічності ринку, аналіз попиту та пропозиції. [20]

НУВБІП УКРАЇНИ

Останні 50 років ринок сільськогосподарської продукції істотно змінився у межах кон'юнктури як споживачів і виробників. У зв'язку зі змінами клімату та можливими прогнозами експертів щодо погіршення кліматичної ситуації та зростання населення, суспільство активніше звертає увагу на питання захисту навколишнього середовища та безпеки продуктів харчування.

Відповідно, така думка споживачів призвела до того що дедалі більше виробників почали використовувати альтернативні методи ведення сільського господарства і органічний напрямок отримав новий виток розвитку. Великі виробники харчових продуктів все частіше посилаються на органічні стандарти

і використовують спеціальні позначення на упаковці таким чином показуючи споживачеві, що вони роблять свій внесок у захист навколишнього середовища.

Задля розуміння кон'юнктури органічного ринку є доцільним дослідити нинішні положення органічного виробництва і споживання органічних продуктів у світових масштабах. Завдяки цьому можна буде виділити основних гравців на ринку органічної продукції а також зрозуміти можливі шляхи його подальшого розвитку.

Оцінюючи кон'юнктуру світового ринку найкраще було б почати з розуміння кількості земель, які були виділені під органічне виробництво.

Найбільший зріст кількості органічних земель у світі відбувся у період 2015-2018 року й об'єм досі збільшується.

НУБІП України

НУБІП України

Переглянути динаміку зміни площ, відведених під органічне землеробство можна на наступному графіку:

Рисунок 1.5. Світове зростання органічних земель та їх частки у сільськогосподарських угіддях за 2015-2020. [21, с.46]

За оцінкою організації FIBL, лідерів регіон Океанії (35,9 млн. га.) після неї Європа (17,1 млн. га.) та Латинська Америка (9,9 млн. га.). Незважаючи на те, що один з найбільших ринків органічної продукції знаходиться в Сполучених Штатах Америки, кількість земель які були виведені під органічне виробництво у Північній Америці становить 3,7 млн. га.

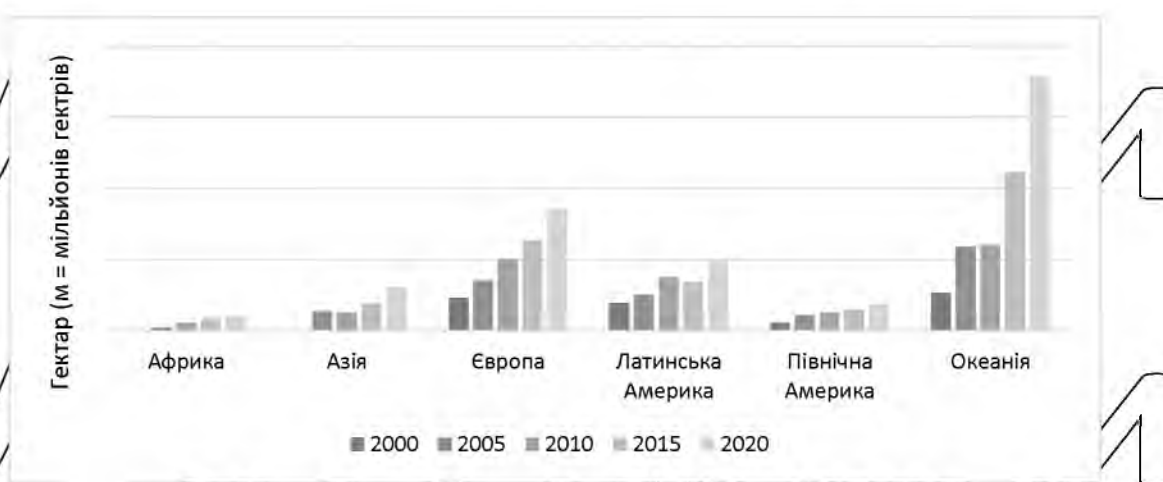

Рисунок 1.6. Зростання органічних сільськогосподарських угідь за континентами з 2000 по 2020 рік. [21, с.46]

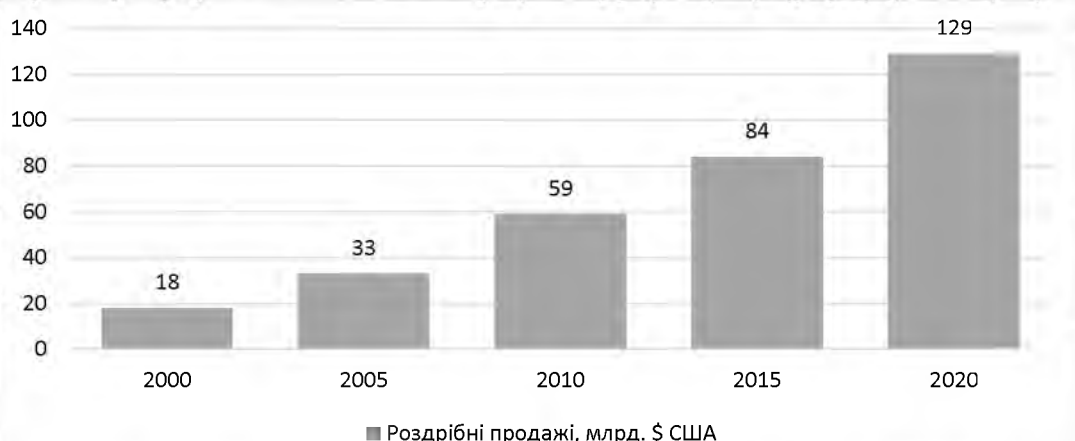
Загалом за оцінками на 2020 рік, у світі виділено 74,9 млн.га земель під органічне виробництво. Лідруючі позиції щодо кількості органічних земель

займають Австрія (36 млн. га.), Аргентина (4 млн. га) та Уругвай (3 млн. га).

У порівнянні з 2019 роком кількість органічних земель зростає на 4,1%. Всього 190 країн мають органічне сільське господарство та задіють 3,4 мільйони органічних фермерів, що на 7,6% більше ніж 2019 року. Лідерами за кількістю виробників органічної продукції є Індія (~1,6 млн.), Ефіопія (~220 тис.) та Танзанія (~150 тис.).

Розглядаючи обсяги органічного ринку, ми можемо простежити тенденцію до їх значного збільшення за останні 5 років, ринок органічної продукції збільшився більш ніж на 30% від його обсягу у 2015 році.

Спалах COVID-19 у 2020 році значно підвищив попит на органічні продукти харчування в усьому світі. Бажання людей до здорового способу життя

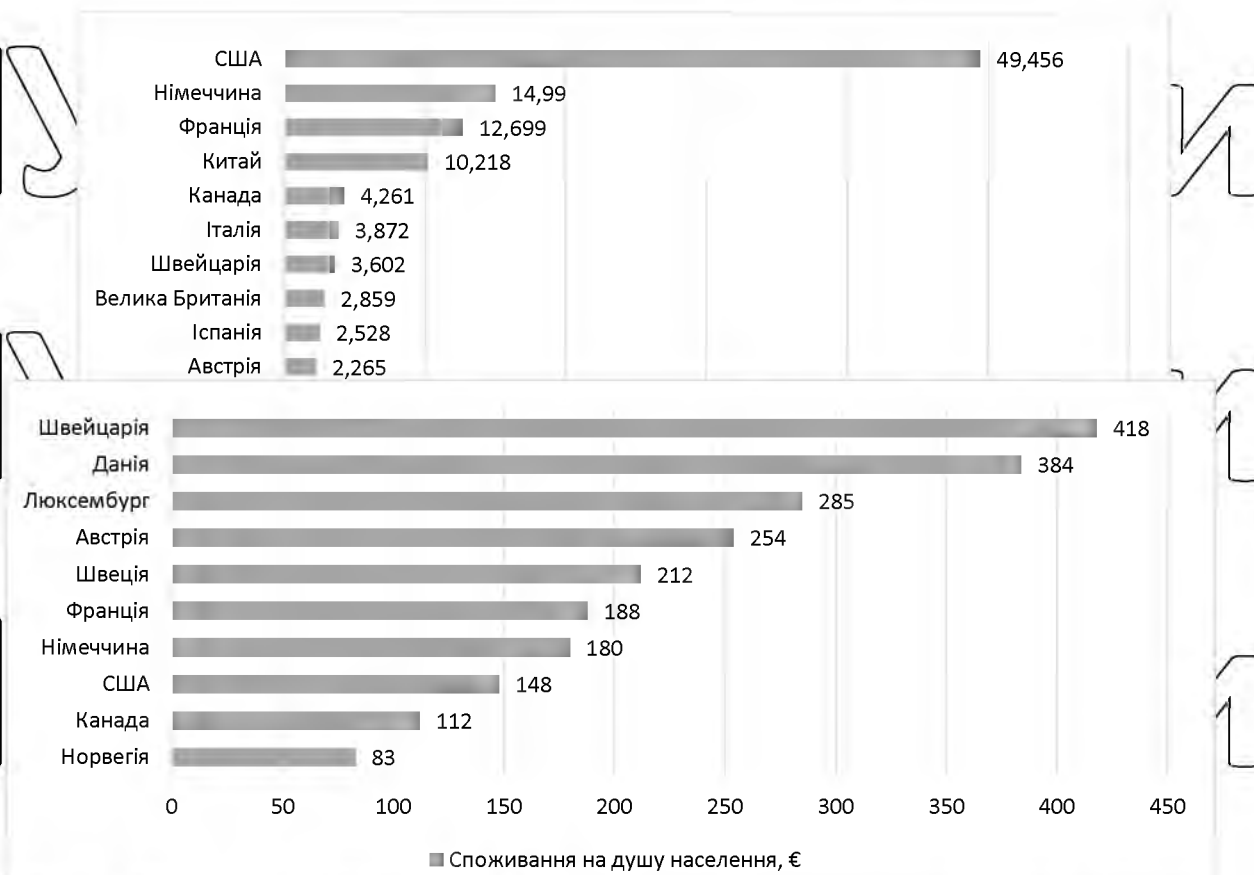
зросло експоненціально. Як наслідок, попит на харчові продукти з органічного поміткою значно зріс

Рисунок 1.7.. Зростання світового ринку органічних продуктів харчування та напоїв, 2000-2020 р. [21, с 14]

Найбільші ринки споживачів органічної продукції у світі знаходяться в основному в країнах західної Європи за винятком Сполучених Штатів Америки.

Канади та Китаю, Австралія не зважаючи на великі площі виділені під органічне виробництво також не є одним з найбільших ринків такої продукції.

Рисунок 1.9. Країни з найбільшими ринками органічних продуктів харчування 2020 [21, с 66]

Держави, які входять до списку найбільших ринків, займають не такі високі позиції при оцінці споживання органічних продуктів. Це пов'язано з кількістю населення в країні і відповідно країни Європейського союзу, населення яких не є достатньо чисельним, показують значно кращі результати при оцінці кількості споживання органічних продуктів на душу населення.

Рисунок 1.8. Десятка країн із найвищим споживанням на душу населення за 2020 рік [21, с 66]

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

2.1. Державне регулювання ринку органічної продукції в Україні

Державне регулювання є важливою складовою для ефективного функціонування ринку. Посилення позицій українського виробника органічної продукції на світовому ринку й зокрема на ринку ЄС призвело до необхідності забезпечення належного контролю національного виробника з метою відповідності міжнародним стандартам якості виробництва, переробки, зберігання та обігу.

Завдяки активному політичному діалогу між українськими законодавчими органами та їх іноземними партнерами у сфері органічного виробництва та обігу продукції є можливість наблизити вітчизняні методи державного регулювання до міжнародних стандартів. Саме з цією ціллю і був створений та активно доповнюється Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». У ньому максимально враховані відповідні директиви та регламенти ЄС, що дозволяє адаптувати українське законодавство та державне регулювання.

Сфера дії закону поширюється на органічне виробництво та обіг органічної продукції наступним чином:

При поділенні на галузі органічного виробництва:

- Органічне рослинництво, тваринництво, грибовництво, аквакультура

- Виробництво органічних морських водоростей, харчових продуктів, органічних кормів
- Заготівля органічних об'єктів рослинного світу.

Щодо контролю обігу органічної продукції:

- Переміщення або зберігання продукції з метою продажу, крім переміщення або зберігання маркованої органічної продукції для цілей реалізації кінцевому споживачу. Регулює відносини у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, що виробляється, перебуває в обігу, ввозиться на митну територію України або вивозиться з неї в митному режимі експорту. [22]

Задля розуміння системи державного регулювання необхідно виділити головні суб'єкти ринку які підлягають контролю:

- Оператор
- Орган сертифікації
- Орган іноземної сертифікації

Головними органами державного управління та регулювання в органічній сфері виступають:

- Міністерство аграрної політики та продовольства України (Мінагрополітики)
- Державна служба України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба)

Контроль в органічному секторі в Україні виконують вищезазначені державні установи, а також Національне агентство з акредитації України які взаємодіють між собою та проводять заходи щодо операторів та органів сертифікації.

Міністерство аграрної політики та продовольства України відповідає за забезпечення ведення, відкритості та загальнодоступності реєстрів та контролює кількість інспекторів, що забезпечують сертифікацію підприємств.

Держпродспоживслужба забезпечує державний нагляд щодо органів сертифікації та операторів органічного ринку.

НУБІП України
Національне агентство з акредитації України відповідно акредитує органи сертифікації та узгоджує з Мінагрополітики стандарти щодо яких відбувається акредитація.

Схематично цю взаємодію можна побачити на наступному зображенні:

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Н

Н

Н

Н

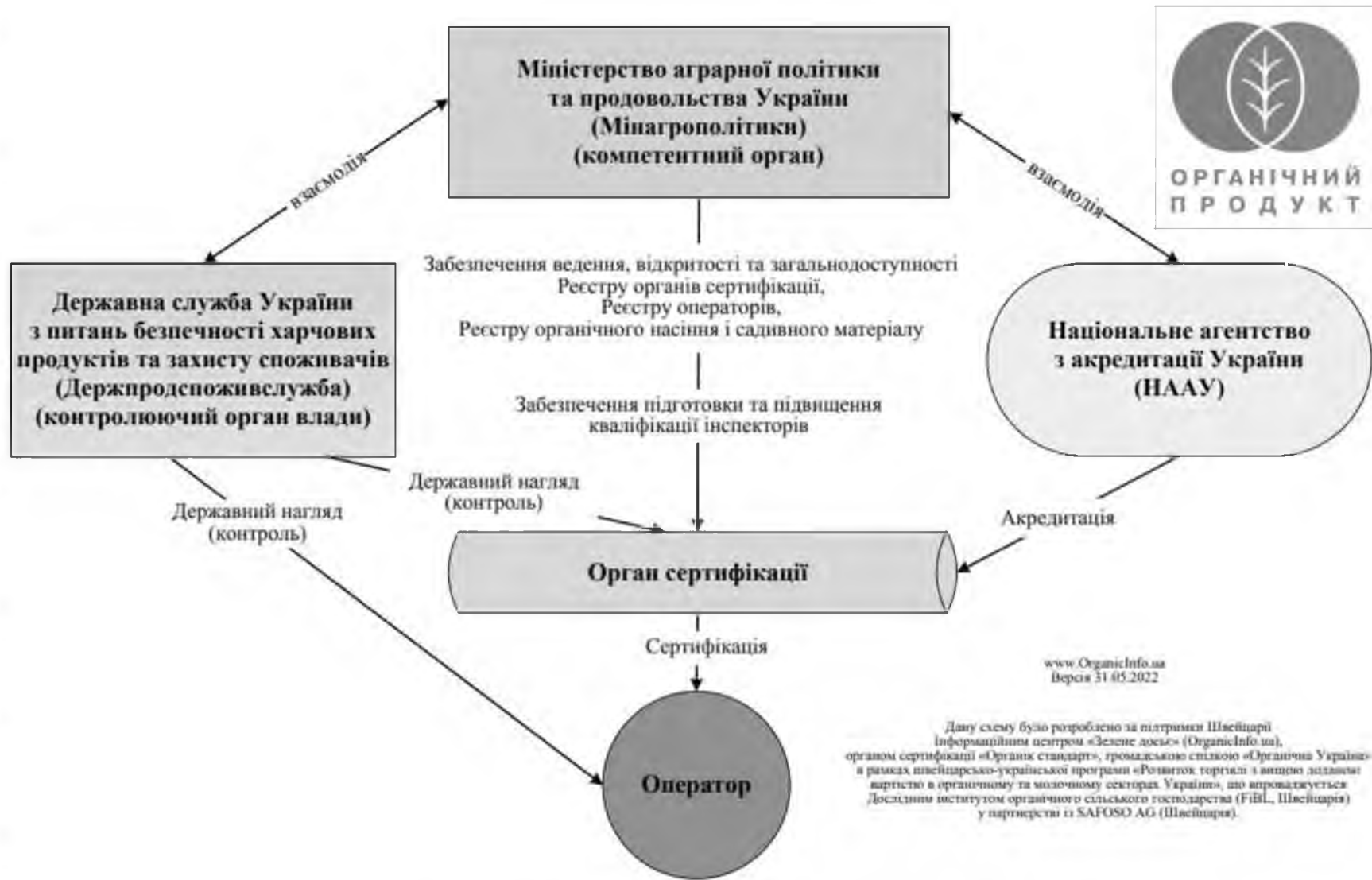

Рисунок 2.1. Схема державного контролю в органічному секторі в Україні станом на 31.05.2022 [23]

НУБІП України

Надалі буде доцільним розглянути, що саме розуміється під поняттям державний нагляд який виконує Державна служба України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів.

Державний контроль операторів у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції здійснюється шляхом проведення Держспоживслужбою планових та позапланових заходів:

- моніторинг органічної продукції на ринку з метою запобігання потраплянню на ринок неорганічної продукції, маркованої як органічна.
- видачу приписів щодо усунення порушень та видання розпорядчих актів (постанови, рішення) про відкликання та/або вилучення продукції.
- вибіркову перевірку діяльності операторів.
- моніторинг органічної продукції на ринку з метою запобігання потраплянню на ринок неорганічної продукції, маркованої як органічна.
- видачу приписів щодо усунення порушень та видання розпорядчих актів (постанови, рішення) про відкликання та/або вилучення продукції. [22]

Органи сертифікації в свою чергу контролюються одночасно двома установами: Держспоживслужбою яка отримує звітність від органу сертифікації та провадить державний нагляд й Мінекономіки, що відповідає за включення та виключення органу сертифікації до Реєстру органів сертифікації, при цьому Держспоживслужба також може подати звернення з метою виключення органу сертифікації з реєстру.

Посадові особи, які здійснюють державний нагляд (контроль) у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, з метою виконання покладених на них завдань у межах їхніх повноважень мають право:

- Безперешкодно відвідувати об'єкти перевірки, одержувати необхідну для здійснення державного контролю (нагляду) інформацію, документацію,

зразки, сировини інших матеріалів та готової продукції для проведення лабораторних досліджень;

- Видавати приписи щодо усунення порушень вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції;

- Видавати розпорядчі акти (постанови, рішення) про відкликання та/або вилучення продукції, що не відповідає вимогам законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, якщо вона маркована державним логотипом для органічної продукції або містить

позначення та написи «органічний», «біодинамічний», «біологічний», «екологічний», «органік» та будь-які однокореневі та/або похідні слова від цих слів з префіксами «біо-», «еко-» тощо будь-якими мовами. [22]

Державний нагляд за іноземними операторами то органами сертифікації є відокремленим й функціонує через звітність компетентних та контролюючих органів іноземних держав. Прикладом такого контролюючого органу є система Європейського союзу для контролю пересування та сертифікації органічної продукції під назвою „Trade Control and Expert System“ (TRACES).

TRACES є ключовим елементом того, як Європейський Союз сприяє торгівлі та покращує захист здоров'я споживачів. Інші країни використовують комп'ютерні мережі для надання сертифікації, але TRACES є єдиною інтернаціональною мережею яка працює в масштабі континенту та включає 28 країн і майже 500 мільйонів людей .[24]

TRACES дозволяє ЄС накладати відповідні фізичні перевірки та посилені перевірки. У разі серйозної загрози або спалаху захворювання Європейська Комісія може задіяти необхідні захисні заходи через систему TRACES. [24]

Взаємодію іноземних контролюючих органів та українських можна побачити на наступному зображенні:

НУБІП України

Н
Н
Н
Н
Н

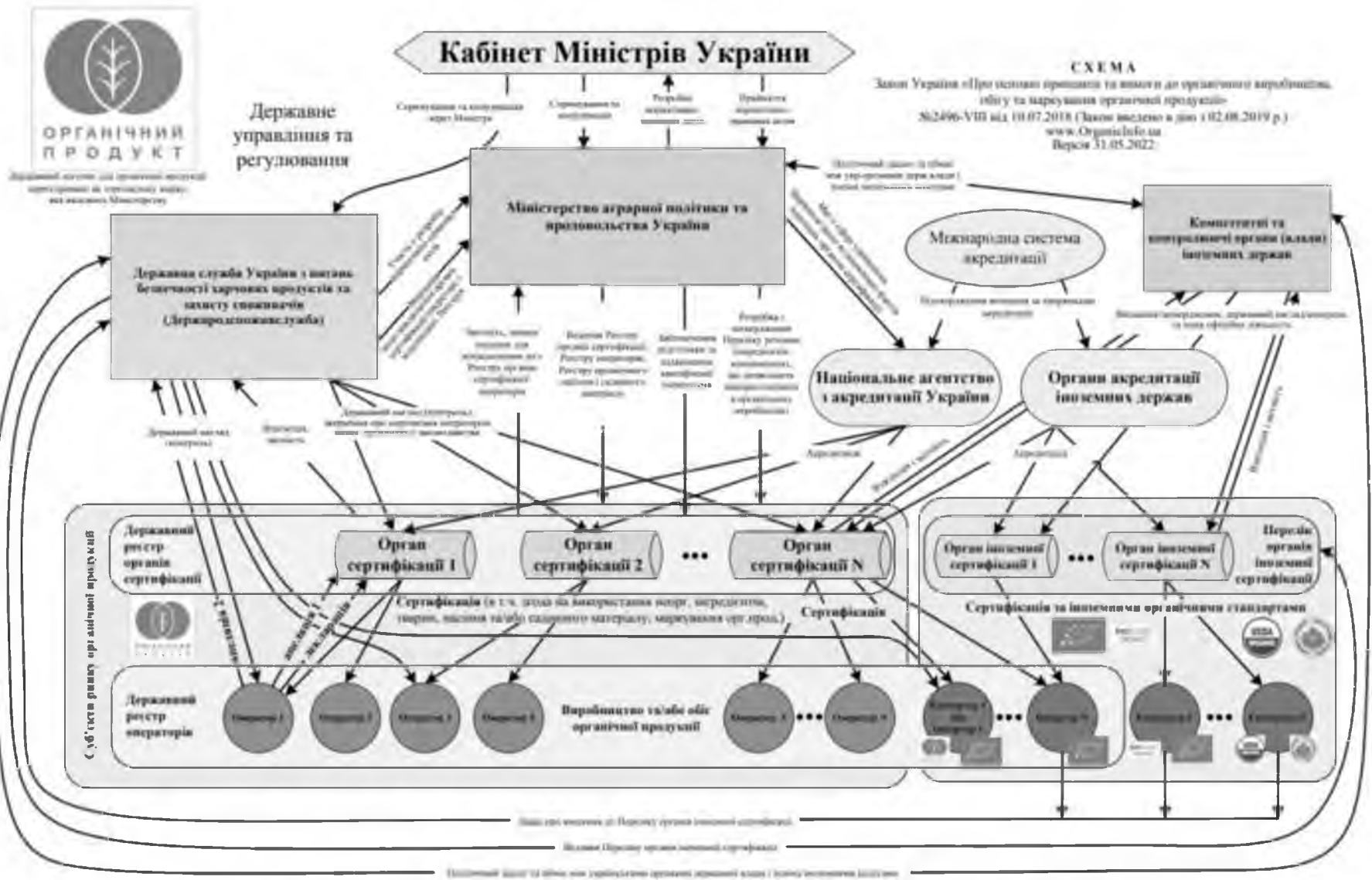

Рисунок 2.2. Схема дії Закону України № 2496-VIII станом на 31.05.2022 [25]

НУБІП УКРАЇНИ

Згідно з вищенаведеною схемою ми бачимо, що всі органи сертифікації подають відповідну звітність до контролюючих органів тому було б доцільно визначити яку саме інформацію контролюють державні установи.

Таблиця 2.1.

Звітність органів сертифікації [22]

№	Тип звітності	Контролюючий орган	Період подачі
1	Інформацію про видачу сертифіката або прийняття відповідного рішення про зупинення чи скасування	Мінекономіки, Держпродспоживслужбі	протягом 5 днів з моменту прийняття рішення
2	Перелік співробітників та інформації про підтвердження рівня компетентності персоналу	Мінекономіки	щорічно
3	Звіт про видані сертифікати (проект)	Мінекономіки, Держпродспоживслужбі	щорічно
4	Звіт щодо проведених заходів сертифікації (проект)		
5	Звіт щодо обсягів органічної продукції, що вводиться в обіг операторами (проект)		

Також важливо розглянути відповідальність операторів та органів сертифікації за порушення установлених законів та норм.

Відповідальність операторів:

- Маркування продукції державним логотипом для органічної продукції або використання у маркуванні позначень та написів «органічний», «біодинамічний», «біологічний», «екологічний», «органік» та/або будь-яких однокореневих та/або похідних слів від цих слів з префіксами «біо-», «еко-» тощо будь-якими мовами, за відсутності сертифіката, що засвідчує відповідність процесу виробництва продукції та її обігу вимогам законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування

органічної продукції, — тягнуть за собою накладення штрафу на юридичних осіб у розмірі восьми мінімальних заробітних плат, на фізичних осіб-підприємців — у розмірі п'яти мінімальних заробітних плат.

- Невиконання, несвоєчасне виконання законних вимог (приписів, розпорядчих актів) щодо усунення порушень вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, тягнуть за собою накладення штрафу на юридичних осіб у розмірі восьми мінімальних заробітних плат, на фізичних осіб-підприємців — у розмірі п'яти мінімальних заробітних плат

- Ненадання, несвоєчасне надання або надання недостовірної інформації про обсяги органічної продукції, що вводиться в обіг, — тягнуть за собою накладення штрафу на юридичних осіб у розмірі п'яти мінімальних заробітних плат, на фізичних осіб-підприємців — у розмірі трьох мінімальних заробітних плат. [22]

Відповідальність органів сертифікації:

- Невиконання, несвоєчасне виконання законних вимог (приписів, розпорядчих актів) щодо усунення порушень вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі восьми мінімальних заробітних плат.

- Ненадання, несвоєчасне надання або надання недостовірної інформації, або звіту про видані ними сертифікати — тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі п'яти мінімальних заробітних плат

- Ненадання, несвоєчасне надання або надання недостовірної інформації, або звіту про видані ними сертифікати — тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі п'яти мінімальних заробітних плат.

- Повторне порушення вимог щодо сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції, яке мало наслідком неправомірну видачу сертифіката — тягне за собою накладення штрафу в розмірі двадцяти чотирьох мінімальних заробітних плат. [22]

Відповідальність осіб, які реалізують продукцію марковану як органічна:

- Введення в обіг або реалізація продукції без сертифіката, що засвідчує відповідність процесу виробництва продукції та/або її обігу вимогам законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції або вимогам законодавства держави походження такої продукції, тягнуть за собою накладення штрафу на юридичних осіб у розмірі восьми мінімальних заробітних плат, на фізичних осіб-підприємців у розмірі п'яти мінімальних заробітних плат. [22]

2.2. Аналіз сучасного стану органічного виробництва в Україні

З кожним роком виробництво органічної продукції в Україні набирає обертів й стає все більш перспективним напрямком для аграрного сектору.

Значну частину вирощеного направлено на експорт але й на внутрішньому ринку України попит поступово збільшувався до останніх подій. З'являлись нові оператори й переробники органічної продукції. А органічний напрям дозволяв використовувати властивості ґрунтів України для виробництва продукції з більшою доданою вартістю.

Найкращих показників щодо органічного виробництва було досягнуто у 2019 році. Він став показевим адже Україна посіла п'яте місце серед країн з найбільшим приростом органічних земель в 51,4% в порівнянні з 2018 роком [21]

Динаміку змін щодо органічних земель можна побачити на наступній діаграмі:

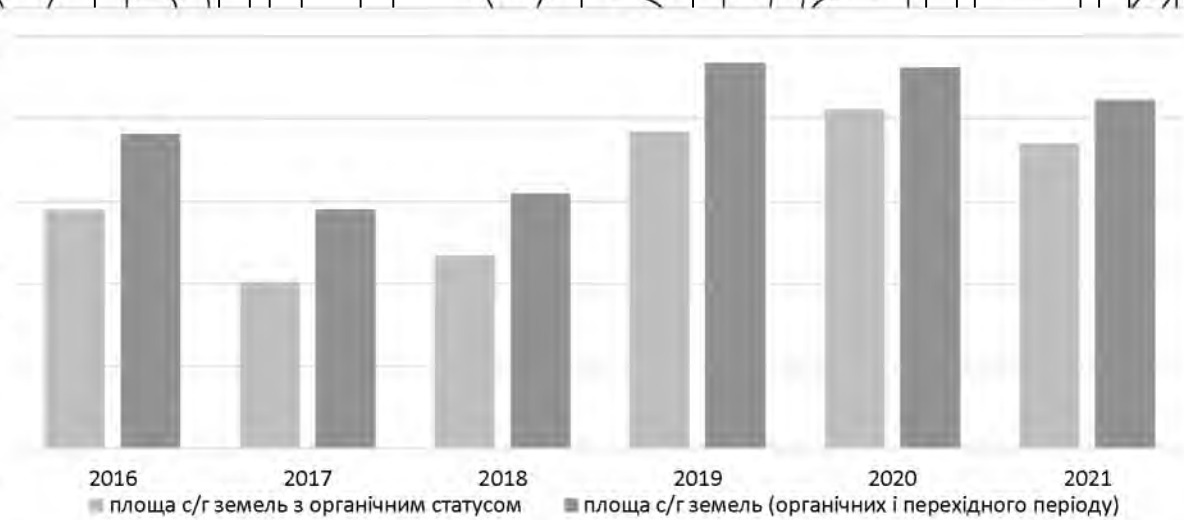

Рисунок 2.3. Динаміка зміни загальної площі с/г земель зайнятих під органічне виробництво за 2016-2021 рік [26].

Такий приріст площі був в першу чергу викликаний значним збільшенням кількості операторів на ринку у 2018 році. Відповідно у 2020 році відбулось скорочення площі тому що певна частка с/г виробників повернулись до конвенційного типу виробництва або взагалі припинили діяльність.

Значний вплив на виробництво органічної продукції мала пандемія COVID-19 протягом 2020-2021 року. Оцінюючи вплив пандемії на розвиток виробництва можна зазначити, що окрім негативних чинників, таких як:

- підвищення цін на с/г техніку, мінеральні добрива, засоби захисту рослин.
- погіршення та удорожчання логістичних ланцюгів
- збільшення тривалості проведення аналізів та ускладнення процесу сюрвейювання
- затримка процесу сертифікації підприємства.
- закриття компанії на фоні фінансових складнощів
- необхідність працювати через онлайн ресурси та додатки.

були наступні позитивні тенденції та зміни серед операторів, що виготовляють органічні продукти.

- зростання попиту на органічну продукцію на фоні тенденції до здорового способу життя

- зростаюча увага влади до сфери зі збільшеною доданою вартістю

- прискорена діджиталізація виробництва

- спрощення систем контролю переміщення продукції.

Такі події значно вплинули на фінансову стабільність та можливості до реалізації, що змусило значну кількість підприємств припинити свою діяльність в органічному секторі. Наслідки саме цієї кризи можна спостерігати на наступній діаграмі:

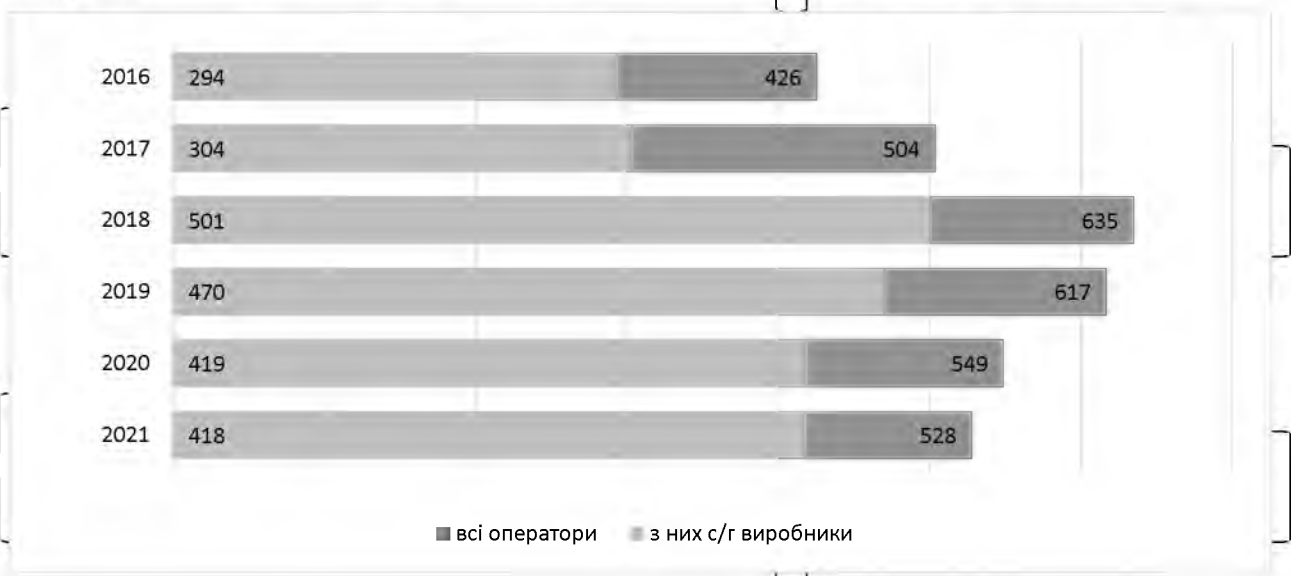

Рисунок 2.4.. Динаміка зміни кількості органічних операторів за 2016-2021 рік [23].

Аналізуючи кількість експортованої органічної продукції з України можна робити ствердження, щодо перебігу цінової політики виробників та стану

виробництва. Наступний графік показує динаміку експорту біопродуктів до інших держав:

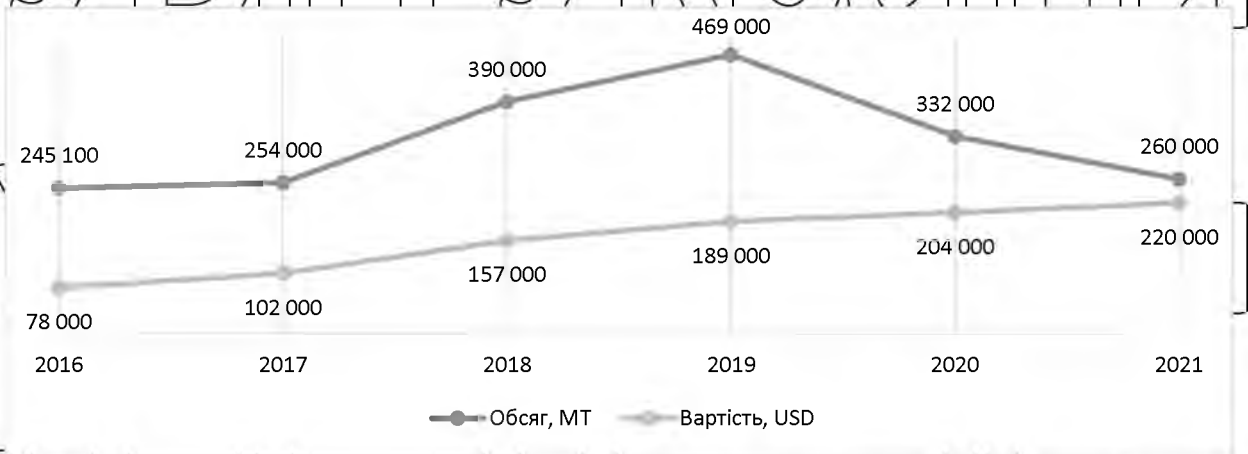

Рисунок 25. Динаміка експорту органічної продукції за 2016-2021 рік [27].

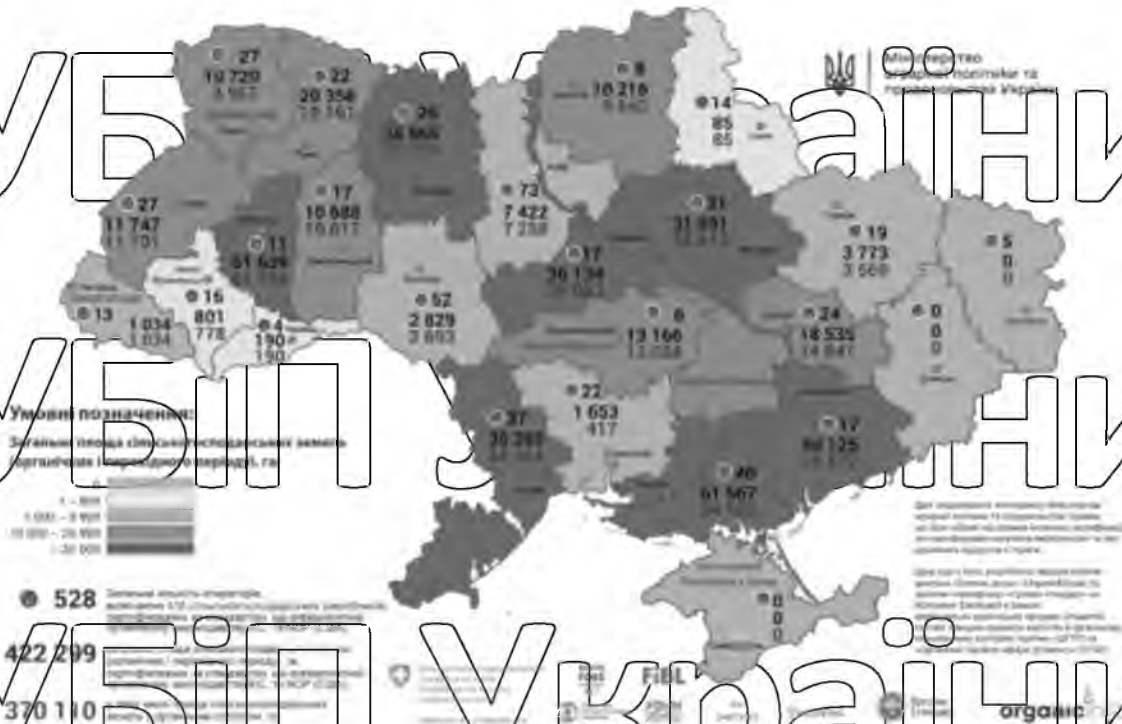
Незважаючи на те що переважна частина української органічної продукції експортується до країн ЄС та беручи до уваги зменшення кількості с/г виробників, що прямо вплинуло на скорочення виробництва й значне підвищення витрат на виробництво у порівнянні з попередніми роками український виробник не втратив прибутків й за рахунок підвищеного попиту й ціни зміг компенсувати зменшення обсягів експорту органічної продукції.

Починаючи з 24 лютого 2022 року у зв'язку з насадом російської федерації для українського аграрного сектору й зокрема для органічного виробництва почалась нова криза, що спричинила значну шкоду органічним підприємствам й деякі з них були змушені реалізовувати продукцію за ціною конвенційних товарів або ж взагалі заявити про банкрутство.

До вторгнення український органічний сектор мав один з найкращих потенціалів розвитку. Україна посіла четверте місце щодо обсягів експорту

органічних продуктів до країн Європейського Союзу за результатами 2020 року. Тоді розподіл органічних земель виглядав наступним чином:

Рисунок 2.6. Органічна карта України станом на 31.12.2021 року [28].

Нова криза мала наступні наслідки для органічного сектору (станом на липень 2022):

- 30% операторів припинили впровадження органічного виробництва
- 1/5 органічних земель опинилась під окупацією
- 60% операторів очікували проблеми з прибутковістю або банкрутство.

При цьому на виробничі процеси найбільше вплинули наступні фактори:

- загальна безпекова ситуація (74%)
- доступ до фінансових ресурсів (72%)
- зруйнована інфраструктура (65%)
- відсутність достатньої кількості паливних матеріалів (79%) [29].

Російське вторгнення стало причиною наступних негативних змін в органічному землеробстві:

- зламані ланцюги постачання,
- пошкоджену транспортну інфраструктуру

- ускладнений доступ до лабораторій
- збільшення витрат на логістику
- втрата врожаю

При цьому відбулись наступні позитивні зміни:

- Була повністю завершена посівна кампанія
- Розглядаються альтернативні шляхи перевезення продукції закордон
- Експорт органічних продуктів поступово відновлюється

- Європейський Союз скасував імпорتنі тарифи та квоти для України та зняв додаткові заходи контролю для органічних продуктів українського походження до кінця 2022 року

- Створено програми для фінансової підтримки органічного сектору
- Забезпечено можливість віддаленої інспекції органічних підприємства міжнародними органами контролю.

Від початку вторгнення російської федерації українським органічним виробникам була надана підтримка від численних міжнародних та певних національних організацій та об'єднань. Закордонні партнери фінансово підтримували українського виробника з метою уникнення продовольчої кризи на світовому ринку.

Це дозволило пережити період невизначеності в перші місяці повномасштабного вторгнення та пристосуватись до нових реалій. Було виділено значну допомогу для виробників (див. додаток А)

2.3. Оцінка попиту на органічну продукцію в Україні

Загальний обсяг роздрібних продажів, згідно з опитуванням FiBL, у 2020 році склав майже 121 мільярд євро. Країною з найбільшим ринком органічних продуктів були США (49,5 млрд євро), за ними Німеччина (15,0 млрд євро), Франція (12,7 млрд євро) і Китай (10,2 млрд євро).

Найбільшим окремим ринком були Сполучені Штати, за ними йдуть Європейський Союз (44,8 млрд євро) і Китай. За регіонами лідувала Північна Америка (53,7 млрд євро), за нею Європейський Союз (52,0 млрд євро) та Азія (12,5 млрд євро).

Зростання ринку було відзначено в усіх країнах, для яких були доступні дані за 2020 рік, і в багатьох випадках воно було двозначним. Канада була країною, яка зафіксувала найбільше зростання, ринок зріс на 26,1 відсотків.

Якщо за регіонами найвище споживання на душу населення було в Північній Америці (147 євро), то за країнами воно було найвищим у Європі. У 2020 році Швейцарія мала найвищий рівень споживання на душу населення (418 євро) у світі, за нею йшли Данія (384 євро), Люксембург (285 євро) та Австрія (254 євро).

Дивлячись на частки органічного ринку від загального ринку, лідером є Данія (13,0 відсотка), за нею йдуть Австрія (11,3 відсотка), Швейцарія (10,8 відсотка), Люксембург (9,1 відсотка) і Швеція (8,7 відсотка). [21, с. 64]

З початку пандемії все більше споживачів почали шукати більш здоровий вибір, шукаючи «екологічно чисті інгредієнти». Не зважаючи на зменшення купівельної спроможності, ринок органічних продуктів стабільно зростає.

Проте продовження пандемії призвело до певних обмежень у постачанні органічних продуктів харчування. У 2021 році проблеми з ланцюгом поставок продовжувалися, ускладнюючись заторами у прибережних портах. У всіх органічних категоріях зростання продажів обмежувалося проблемами в ланцюжках постачань, що впливало на виробників, дистриб'юторів, роздрібних продавців і бренди. Крім того, не вистачало пакувального матеріалу, а також

робітників і водіїв, які транспортували продукти, що ускладнювало нарощування переробки для задоволення споживчого попиту.

На відміну від США та країн Західної Європи ринок органічної продукції в Україні перебуває зараз на початковому етапі розвитку. Купівля органічних упакованих продуктів харчування в нашій країні часто сприймається як модна

тенденція, а не усвідомлений вибір для покращення здоров'я. Виробництво органіки рідше залучає національних виробників через високі витрати та відсутність державної підтримки, що призводить до високих роздрібних цін.

Але, незважаючи на це, як показують результати оцінки, обсяги реалізації органічної продукції на внутрішньому ринку України зростають рік у рік – хоч і невисокими темпами.

Сьогодні українці споживають значно менше органічних продуктів, ніж жителі країн ЄС: на душу населення цей показник у нас становить близько 1 євро, тоді як у ЄС, в середньому 64 євро на рік.

Частка органічних продуктів на внутрішньому ринку сьогодні становить менше 1% (9780 тонн, тобто трохи більше ніж 33 млн доларів США) від загального обсягу продажів продовольчих товарів у сучасних каналах роздрібу (

для порівняння: найбільша частка органічних продуктів на ринку Данії – понад 13%). Проте сьогодні можна спостерігати стійку тенденцію появи нових органічних виробників, розширення асортименту сертифікованих продуктів, нарощування імпорту органічних продуктів.

У той же час, наслідуючи популярний тренд у країнах Західної Європи, де такі товари користуються все більшим попитом, багато українських ритейлерів (особливо лідери ринку - Fozzy Group, «АШАН», METRO, NOVUS,) вже зараз виділяють місце на полицях для органічних, сертифікованих продуктів.

Найчастіше це облаштування в магазинах куточків фермерських та органічних продуктів (як, наприклад, відділ «Лавка Традицій» у багатьох супермаркетах «Сільпо»). Такі місця у магазинах ідентифікуються відповідними розпізнавальними знаками (наприклад, логотип або інші позначки). [30]

Найбільший приріст щодо обсягів реалізації на внутрішньому ринку органічних продуктів можемо спостерігати у 2021 році, коли у зв'язку з закриттям зовнішніх ринків виробники та переробники переорієнтувались на українського споживача. Динаміку зміни споживання органічних продуктів ми можемо бачити на наступній діаграмі:

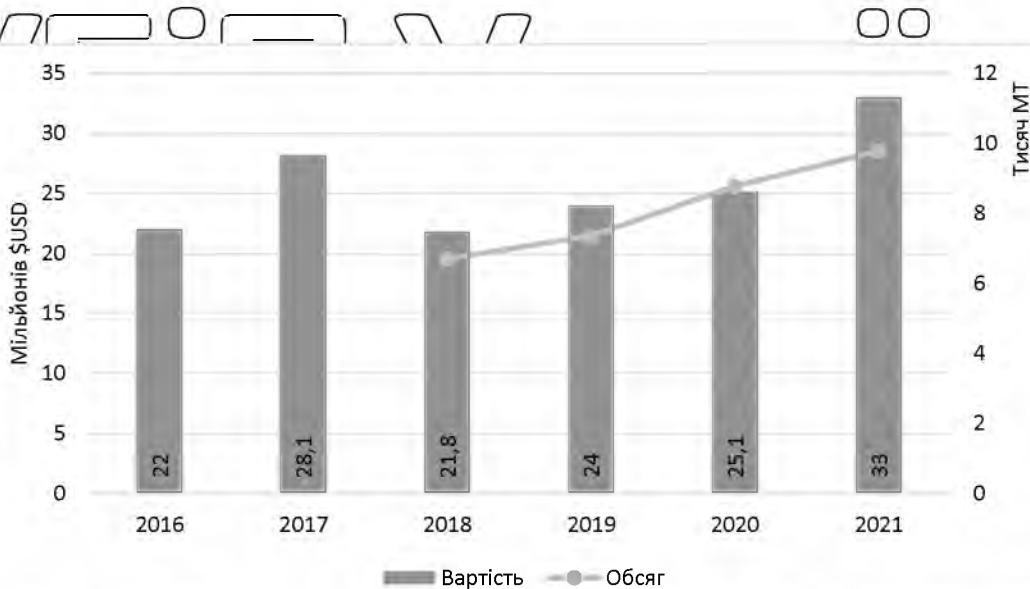
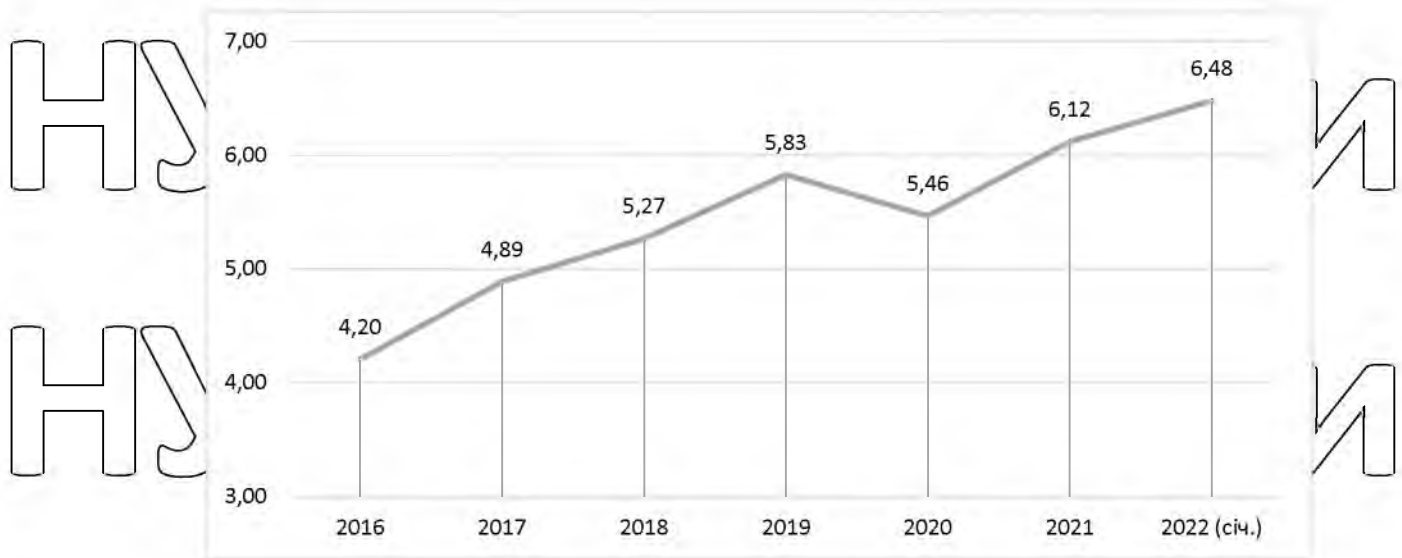

Рисунок 2.7. Динаміка обсягів та вартості споживання органічних продуктів на внутрішньому ринку за 2016-2021 рік. [30].

Для розуміння змін попиту на органічну продукцію є доцільним дослідити індекс доступності продовольства за відповідний період. Індекс доступності продовольства (ІДП) - це співвідношення середньої заробітної плати до ціни кошика харчових продуктів [31]. Цей показник дозволить оцінити купівельну спроможність споживачів й зрозуміти тенденції до зростання чи спадання попиту на внутрішньому ринку.

Рисунк 2.8. Динаміка зміни індексу доступності продовольства за 2016-2021 рік. [сформовано автором на основі [32, 33]].

Наприкінці 2020 року вперше було проведено дослідження рівня обізнаності та сприйняття органічних продуктів споживачами в Україні (проводилося MZHub на запит об'єднання «Органічна ініціатива» у Києві, Дніпрі, Сідесі, Львові та Харкові; цільова аудиторія – 20-50 років із середнім та вищим доходом).

Результати дослідження показали, що:

- 43% споживачів вважають себе обізнаними про органічні продукти харчування та можуть розпізнати органічний продукт на полиці магазину;
- 62% споживачів загалом позитивно ставляться до органічних сертифікованих продуктів та розуміють, що такі продукти кращої якості ніж неорганічні.
- 80% споживачів підтверджують, що органічні продукти краще для довкілля й освідомленні, що такі продукти виготовляються без застосування пестицидів та з дотриманням гуманних ставлення до тварин. [34]

Ціновий фактор помножений на низьку купівельну спроможність населення, залишається важливим аргументом під час вибору продуктів

харчування. Органічні продукти більшою мірою імпортозалежні, оскільки внутрішній ринок органічної продукції досить малий.

Також є проблеми з регулярністю постачання: більшість органічних виробників не можуть їх забезпечити і не мають логістичних центрів для зберігання продукції, особливо це стосується «фреш» групи. Такі логістичні центри мають бути сертифіковані, а зберігання здійснюється окремо від решти продукції. Тому, з урахуванням витрат, торговим мережам вигідніше мати справу з продукцією з більшим терміном зберігання.

У секторі все ще спостерігається дефіцит кваліфікованих фахівців із вирощування органічної продукції (зокрема агрономів), які могли б підтримати тенденцію розвитку виробництва.

Іншим фактором зменшення попиту на органічні продукти є низька поінформованість споживачів про органічні продукти та непривабливий зовнішній вигляд таких продуктів.

Ми можемо спостерігати наступний розподіл споживання серед споживачів на внутрішньому ринку:

Таблиця 2.3.

«Розподіл біопродуктів на внутрішньому ринку по товарним групам, тонн»

	2018	2019	2020	2021
Молочна продукція	4400	4640	5085	5181
М'ясна продукція	90	90	115	122
Круп'яні і зернові вироби, борошно, насіння	990	1240	1420	1380
Овочі та фрукти	800	990	660	2073
Соки	50	120	140	578
Морозиво	240	45	20	-
Прянощі та спеції, цукор	40	80	85	5
Яйця	75	145	220	358
Олія в асортименті			65	42
Інша продукція			40	41

НУБІП України

Таблиця 2.2

«Розподіл біопродуктів на внутрішньому ринку по товарним групам, млрд. грн»

	2018	2019	2020	2021
Молочна продукція	345	320	420	550
М'ясна продукція	30	30	40	45
Круп'яні і зернові вироби, борошно, насіння	80	115	125	122
Овочі та фрукти	20	35	25	53
Соки	6	15	10	61
Морозиво	85	15	9	-
Прянощі та спеції, цукор	7	10	20	10
Яйця	17	35	25	35
Олія в асортименті			15	9
Інша продукція			200	15

З економічної точки зору, органічне виробництво дуже витратне: технологія вирощування та перероблення жорстко регулюється стандартами, а саме виробництво проходить процедуру сертифікації.

Оскільки витрати на виробництво органічної продукції вищі, то вартість для споживачів збільшується в середньому на 15–30%, а в окремих випадках – і на 50%. Це пояснюється тим, що, у процесі вирощування, урожай може зазнати шкоди, бо для органічної продукції не можна використовувати хімічні засоби для боротьби зі шкідниками й засоби, що збільшують урожайність. Коли за традиційного вирощування можна отримати більше врожаю, то за органічного виробництва його кількість може бути меншою. Відмова від «хімії» дозволяє органічним фермерам досягати пристойних результатів – 50–70% від показників традиційного землеробства. Відповідно, така продукція коштує дорожче.

Якщо говорити про перероблені харчові продукти, то ціна збільшується не тільки через дорожчу сировину, а й завдяки тому, що продукти мають короткий термін придатності, що здорожчує логістику. В органіці заборонене використання стабілізаторів, синтетичних ароматизаторів, підсилювачів смаку, штучних барвників і хімічних консервантів. Також на ціноутворення впливає вартість щорічної органічної сертифікації.

Якщо говорити про органічне тваринництво, то й там є чіткі вимоги щодо кількості тварин на фермах на певну квадратуру, щодо способу утримання тварин, вигодовування й лікування. Наприклад, заборонено використання антибіотиків і гормонів росту. Також на органічних фермах більш гуманне ставлення до тварин. Усе це зрештою впливає на ціноутворення. [13]

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

3.1 Пріоритетні напрямки розвитку органічного виробництва в Україні

Донедавна органічний ринок був одним із найпріоритетніших напрямків розвитку аграрного ринку України, але у зв'язку з останніми подіями ситуація різко змінилась і пріоритетними напрямками дій операторів у цьому секторі стали поновлення органічних площ та вихід на обсяг експорту та виробництва продукції, який був до повномасштабного вторгнення російської федерації.

Незважаючи на те, що більша частина території, які були зайняті під органічне виробництво були окуповані або втратили потенціал до виробництва органічної продукції найближчим часом, державний апарат прагне розвитку органічного ринку і все більше намагається гармонізувати національне законодавство та методи контролю ринку з провідними представниками органічної сфери у світі.

У зв'язку із такою ситуацією, українські виробники змогли мобілізувати свої можливості та налагодити доставки органічної продукції до споживачів. Ми можемо спостерігати, що перші місяці 2022 року обсяги були аналогічні такому ж періоду в 2021 році, при цьому у зв'язку з ризиками щодо втрат продукції, яка зберігалася на екладах або елеваторах, українські експортери почали активно проводити зовнішньоекономічні операції з іноземними партнерами, завдяки чому було знайдено нові можливості та методи експорту органічної продукції з території України. Надалі це надасть можливості для швидкого та ефективного відновлення виробничого та експортного потенціалу України на світовому ринку.

Великий внесок у розвиток органічного сектору України мала зробити Національна економічна стратегія до 2030 року прийнята у 2021 році, яка планувала значні реформи в аграрному секторі України. Аналіз, який був

проведений для визначення критичних точок аграрного сектору, дав зрозуміти, що Україна має виробляти продукти з більшою доданою вартістю, а також розвивати сферу переробки сировинної продукції для підвищення доходів від експорту. У зв'язку з цим влада звернула свою увагу на органічний сектор і відповідно ввела необхідні заходи для того, щоб стимулювати виробників. Тоді було поставлено такі цілі для підтримки та розвитку органічного сектору України:

1. Прийняття закону щодо підтримки органічних виробників.
2. Зпровадження комунікаційної кампанії щодо переваг ведення органічного виробництва.
3. Розробити програми фінансової та консультативної підтримки виробників органічної продукції.
4. Відшкодування часткових витрат пов'язаних із перехідним періодом.
5. Збільшення площі земель із органічним статусом щонайменше як до 3% від загальної площі земель сільськогосподарського призначення, що становить близько 1,26 млн. га.
6. Збільшення експорту органічної продукції до 1 мільярда доларів США.

Тоді ж було визначено, що український аграрний сектор має бути більш привабливим для молодого населення країни, що стимулювало б перехід до альтернативних методів ведення аграрного виробництва. Відповідно незначні дії були здійснені для допомоги малому та середньому бізнесу, що також могло стосуватися і аграрної сфери, а також активно почалося просування переваг органічного виробництва.

На жаль у 2022 році процес впровадження нових змін законів та програм значно призупинився, але незважаючи на це за заявами держави заходи для розвитку органічного ринку відповідно до національної стратегії проводяться далі.

Адаптація до клімату та пом'якшення його наслідків мають бути в центрі середньострокової трансформації сільського господарства та підготовки до

вступу до ЄС. Більшість викидів у сільському господарстві наразі утворюються через неправильне використання ґрунтів та неефективне використання добрив, тому майбутні програми та політики державної підтримки мають стимулювати аграріїв до впровадження технологій для скорочення викидів ПГ та адаптації до зміни клімату, підтримуючи прибутковість господарства. Державна політика та підтримка також мають зосередитися на створенні сприятливого середовища для залучення кліматичних/вуглецевих коштів та створення кліматичних "розумних" послуг та збору інформації. [35, с 16].

Покращення умов аграрної сфери закладено і в проект Плану відновлення України.

- Сприяння переходу агропродовольчого сектору до "зеленого" зростання
 - Підготовлено стратегію та план дій щодо адаптації агропродовольчого сектору у відповідність із Зеленою угодою ЄС;
 - Аграрні розписки та інше законодавство адаптовано для зниження витрат на моніторинг, звітність та верифікацію викидів ПГ;
 - Не менш як 60% фермерів мають доступ до карт ґрунтів, необхідних для точного землеробства; технології землеробства з урахуванням вплив на клімат (тобто технології no-till або мінімальна обробка земель, точне землеробство, органічні добрива тощо) будуть запроваджені на 40% орних земель до 2030 року.
 - Запланований бюджет 167 мільярдів грн (5,6 млрд доларів США) які мають надійти від міжнародних фінансових організацій
- Економічний ефект буде досягнуто за рахунок зниження нестабільності сільськогосподарського виробництва через зміну клімату, додаткових інвестиційних ресурсів для фермерів та підтримки/розширення доступу до ринку із посиленими екологічними вимогами [35].

Щодо найближчих завдань в українському органічному секторі, то цього року заплановано випустити ще два накази, йостованих з погляду форм з контролю постійного обігу та маркування органічної продукції. А в 2023 році буде оновлений закон «Про органічне виробництво» відповідно до змін у законодавстві ЄС. [36]

Різні країни Європи традиційно є основними споживачами української органічної продукції. Окрім країн-членів ЄС, українську органічну продукцію імпортують також Велика Британія, Швейцарія та Норвегія. [37]

Найбільше покупців української органічної продукції в Німеччині, у Польщі та в Нідерландах. Хоча саме Нідерланди є лідером імпорту органічної продукції з України, Нідерланди є дуже зручною платформою для міжнародної торгівлі, адже законодавство підтримує політику органічного землеробства та чітко регулює органічний сектор. А наявність однієї з найбільших у світі портових інфраструктур сприяє зручній логістиці у транспортуванні продукції до інших країн світу. Оскільки імпортована продукція призначена не для споживання на внутрішньому ринку, основна категорія імпорту сировинні товари. [37]

Для України Велика Британія є значним ринком збуту органічної сільськогосподарської продукції – переважно зернових культур [37]

В країни Близького Сходу українська органічна продукція поки що не експортується в значних обсягах. Цей регіон у структурі експорту органічної продукції представлений Ізраїлем, Йорданією, ОАЕ, Саудівською Аравією та іншими. Попит на органічні харчові продукти в регіоні тільки починає формуватись. На ринках Саудівської Аравії, Йорданії та ОАЕ розміщується досить ексклюзивна для експорту продукція – молоко та кисломолочні продукти українського виробництва. Обсяги експорту невеликі (до 50 тонн на рік), проте той факт, що країни Близького Сходу купують цю продукцію безперерійно протягом останніх п'яти років, свідчить про певний попит на ринку та відповідну високу якість продукції. [37]

Ізраїль закуповує зернові – переважно спельту та кукурудзу. Деякі країни Далекого Сходу (Японія, Китай) мають власні органічні стандарти, які не обов'язково відповідають стандартам ЄС, тому для експорту часто потрібно проходити додаткову сертифікацію, в якій більшість українських виробників не зацікавлені, хоча попит на певну продукцію (олія, зернові) є. [37]

Незважаючи на те, що більшість країн імпортують українську сою, кукурудзу чи соняшник, українські виробники також можуть виробляти більш нішеві продукти, такі як чорниця, малина, горох, льон, нут або гірчиця, виробництво яких потенційно може бути дуже вигідним. Аналізуючи обсяги експорту продукції за перші півроку 2022 року, ми можемо бачити, що чорниця стабільно залишається в топ 10 продукції, яка експортується з України. Також експортується така продукція як мед чи продукція аквакультури як лосось та інша риба. У 2022 році експортували значні обсяги органічної соняшникової олії та макухи, що свідчить про збільшення обсягів експорту переробленого, а не сировинного продукту.

Потенційно завдяки діям держави у розвитку агросектору та врегулюванні земельного ринку Україна може стати дуже активним гравцем органічного ринку завдяки технічним можливостям до вирощування органічних культур.

Кооперація з європейськими експертами, ринки яких є провідними у світі, дозволить використовувати технічні можливості, а також напрацювання, які є передовими в органічному виробництві.

3.2 Удосконалення державного регулювання та підтримки суб'єктів ринку органічної продукції в Україні

Для оцінки можливостей удосконалення ринку органічних продуктів в Україні буде достатньо поглянути на її торгових партнерів з більш розвиненими ринками, які в свою чергу вже запровадили досить широку систему державного регулювання та підтримки суб'єктів ринку органічної продукції для того, щоб стимулювати розвиток цього альтернативного методу ведення землеробства.

Найбільш підходящим прикладом для порівняння можуть бути країни Європейського союзу. Щоб розуміти як запозичити практики цих країн у нашу систему потрібно розібрати схему державного регулювання та дотацій органічного ринку цих країн. Для такого дослідження є доцільним обрати одну із країн представників, у нашому випадку це буде країна з одним із найбільших ринків органічних продуктів у світі – Німеччина.

Європейський зелений курс (European Green Deal) займає центральне місце в порядку денному політики Європейської Комісії. Його основна мета – стала, кліматично нейтральна Європа до 2050 року, що є інструментом для залучення інвестицій і зростання. В Європейському зеленому курсі підкреслюється, що надзвичайно важливо керувати процесом переходу до більш сталої продовольчої системи, зокрема посилюючи зусилля фермерів, що спрямовані на боротьбу зі змінами клімату, захист довкілля і збереження біорізноманіття.

Сільськогосподарська спільнота відіграє важливу роль у досягненні цих цілей. [38].

Саме тому Стратегія біорізноманіття ЄС до 2030 року і Стратегія «Від ферми до виделки» разом із запланованим Планом дій ЄС щодо нульового забруднення повітря, води та ґрунту визначають конкретні дії, які охоплюють весь продовольчий ланцюг – від виробництва до споживання, дії, які також охоплюють міжнародну співпрацю щодо сталих продовольчих систем. Ці стратегії мають на меті поєднати виробництво харчових продуктів із захистом навколишнього середовища, водночас стимулюючи інвестиції і стале виробництво – ціль, досягненню якої сприятиме Європейська Комісія в контексті Цілей сталого розвитку. Окрім цього, в Стратегії «Від ферми до виделки» було анонсовано ініціативу ЄС щодо вуглецевого сільського господарства, яка має на меті, в контексті Європейського кліматичного пакту, винагороджувати фермерів за забезпечення відновлення екосистем, скорочення викидів і послуги із секвестрації вуглецю. [38]

Для того, щоб забезпечити розвиток аграрного сектору Євросоюзу, було запроваджено спільна аграрна політику (САР) яка є сферою політики Європейського Союзу. Вона визначає правила ведення сільського господарства в країнах Європейського Союзу. Маючи близько 40 відсотків загального бюджету ЄС, САР є другою за величиною статтею бюджету в співтоваристві.

САР також є однією з найстаріших сфер політики ЄС: шість членів-засновників Європейських співтовариств домовилися про комунітаризацію сільськогосподарської політики, коли вони підписали Римський договір у 1957 році, що набрав чинності в 1962 році.

На конференції в Стрезі 3 липня 1958 року члени-засновники ЄЕС погодилися щодо трьох основних принципів організації спільних сільськогосподарських ринків:

- Вільний обмін товарами в усіх державах-учасниках («єдність ринку»). Весь внутрішній ринок повинен підкорятися єдиним правилам.
- Пріоритет для продуктів ЄС («Преперенція єдильности»). Сільськогосподарська продукція, що походить з ЄС, має пріоритет і цінні переваги порівняно з імпортованою продукцією. Внутрішній ринок має бути захищений від недорогої продукції з третіх країн і від великих коливань на світовому ринку.
- Фінансування співтовариства: усі витрати в рамках САР покриваються бюджетом Співтовариства ЄЕС (пізніше ЄС/ЄС).

Цілі Спільної сільськогосподарської політики були викладені в статті 33 (консолідованого) установчого договору Європейського Співтовариства:

- Підвищувати продуктивність сільського господарства шляхом сприяння технічному прогресу, раціоналізації та найкращого використання факторів виробництва, особливо праці;

НУВБІП УКРАЇНИ

- забезпечити справедливий рівень життя сільськогосподарського населення, зокрема шляхом збільшення доходу на душу населення;
- стабілізувати ринки;

НУВБІП УКРАЇНИ

- забезпечити харчову безпеку;
- забезпечити споживачам постачання за прийнятними цінами.

Вони були повторені та підтверджені в Договорі про функціонування Європейського Союзу 2009 року. Оскільки цілі, передбачені договором, не можуть бути досягнуті в однаковій мірі одночасно, законодавча влада має, відповідно до установлені прецедентної практики, значні повноваження щодо реалізації поточних політичних пріоритетів.

У 2010 році Європейська Комісія доповнила ці цілі ще трьома «стратегічними цілями»:

НУВБІП УКРАЇНИ

- Продовольча безпека: збереження потенціалу сталого виробництва харчових продуктів для забезпечення довгострокової продовольчої безпеки в ЄС і сприяння задоволенню зростаючих глобальних потреб у продовольстві;

НУВБІП УКРАЇНИ

- Навколишнє середовище та зміна клімату: підтримка сільськогосподарських громад, які забезпечують європейців високоякісною, різноманітною та якісною їжею, виробленою в екологічно чистий спосіб відповідно до вимог охорони навколишнього середовища, води, тварин, добробуту тварин, здоров'я рослин і громадського здоров'я;

НУВБІП УКРАЇНИ

- Просторовий баланс: підтримка життєздатних сільських громад, для яких сільське господарство є важливою економічною діяльністю, яка створює та підтримує місцеві робочі місця.

Відповідно до Регламенту (ЄС) 2018/848 Європейського Парламенту та Ради від 30 травня 2018 року про органічне виробництво та маркування органічної продукції та скасування Регламенту Ради (ЄС) № 834/2007 законодавство ЄС щодо органічного виробництва було фундаментально

НУВБІП УКРАЇНИ

переглянуто. Разом із відповідними підзаконними актами нова постанова набула чинності з 1 січня 2022 року

Законодавча база ЄС визначає, як мають вироблятися та виготовлятися сільськогосподарські та харчові продукти, які позначені як органічні. Необхідно дотримуватися високих екологічних стандартів виробництва. Система контролю, яка супроводжує весь процес виробництва та торгівлі, орієнтована на ризик. Законодавчі положення базуються на основних принципах «Міжнародної федерації рухів органічного землеробства» (IFOAM), в якій організовано близько 750 асоціацій з понад 100 країн. Законодавство ЄС щодо органічного землеробства захищає споживачів від обману та запобігає недобросовісній конкуренції по всій Європі. Усі органічні продукти, які виробляються та продаються в Європейському Союзі, повинні відповідати їхнім стандартам

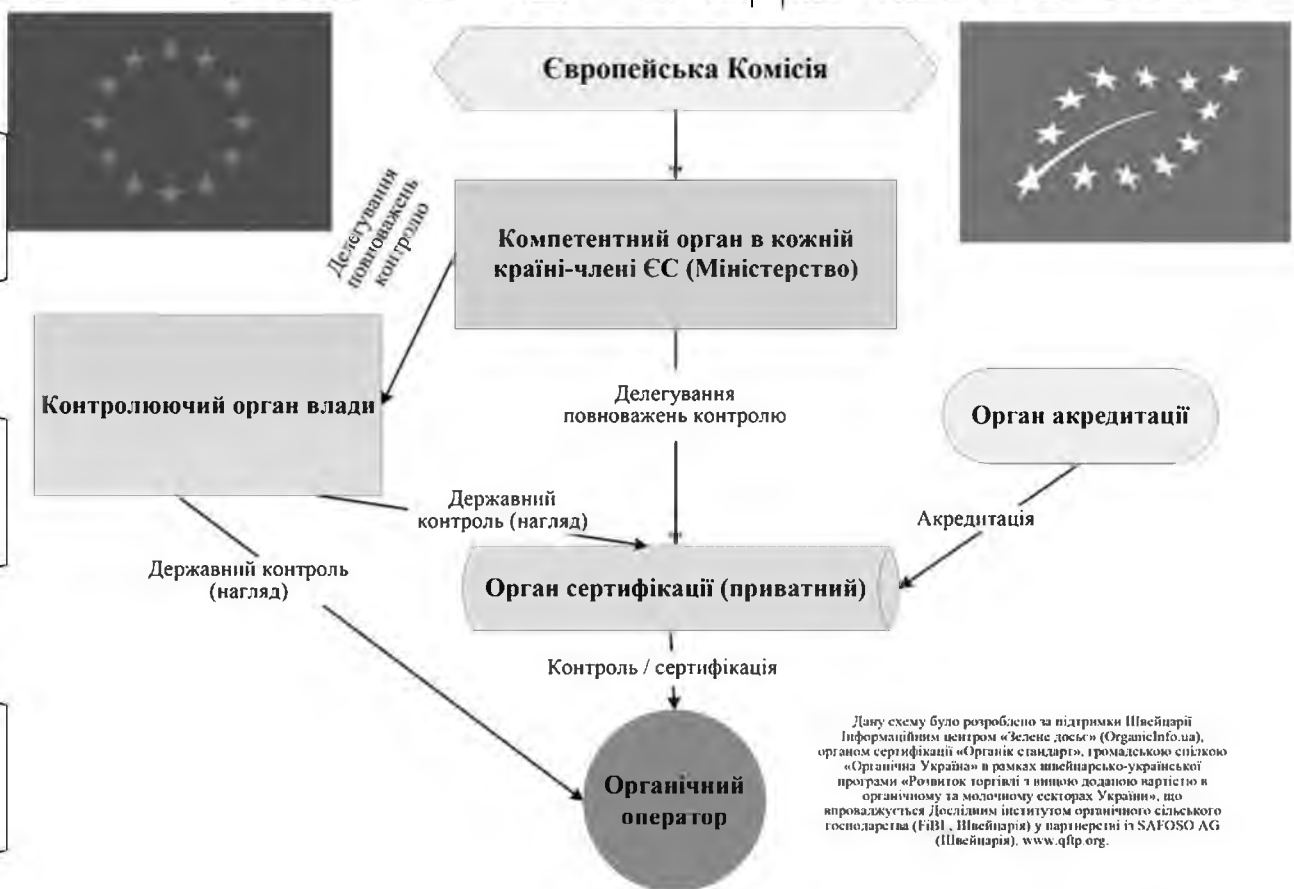
Законодавство ЄС щодо органічного землеробства диктує виробникам і переробникам, як саме вони мають виробляти і які матеріали вони можуть використовувати. Харчовий продукт може бути розміщений на ринку як органічний продукт і маркований органічною печаткою, органічним логотипом ЄС та, можливо, іншими органічними логотипами, якщо він складається принаймні на 95% з органічних складових. Якщо частка органічних інгредієнтів становить менше 95%, ці продукти не можуть бути позначені як «органічні» або «еко».

Завдяки Закону про органічне землеробство у Німеччині об'єднані певні правозастосування в органічному землеробстві, а також покращено ефективність імплементації законодавства ЄС щодо органічного землеробства. У 2021 році до нього було внесено зміни, серед іншого, щоб адаптувати його до нового законодавства ЄС.

Грунтовно, за виконання закону про органічне землеробство відповідають федеральні землі. Якщо вони передають контрольні завдання приватним органам контролю, необхідно дотримуватися певних вимог Закону про органічне землеробство. Сюди входить, наприклад, зобов'язання підприємців, які бажають

отримати сертифікат на органічну діяльність, дозволяти заходи контролю з боку приватного контролюючого органу на території їхньої компанії. Зі свого боку органи контролю зобов'язані повідомляти відповідальні органи про порушення правил органічного землеробства.

Органи контролю мають надавати не тільки компетентним органам інформацію, необхідну для здійснення контролю, а й один одному. Серед іншого, федеральне агентство з сільського господарства і продовольства відповідає за

загальнонаціональне схвалення або відкликання схвалення для приватних, визнаних державою інспекційних органів. У майбутньому воно також відповідатиме за проведення щорічного аудиту інспекційних органів.

Рисунок 3.1. Схема державного контролю в органічному секторі ЄС [39]

Приватні інспекційні органи перевіряють і контролюють на місці дотримання законодавства ЄС щодо органічного землеробства. Між компанією або об'єднанням, що підлягає перевірці, та інспекційним органом укладається

договір про інспекцію. Таким чином, ферми або компанії зобов'язуються дотримуватися правових положень ЄС щодо органічного землеробства та погоджуються на стандартну програму контролю контрольного органу. Ферми, переробні та імпортерні компанії перевіряються щонайменше один раз на рік – за необхідності частіше – їх інспекційним органом. Підприємства, які перевіряються, повинні нести витрати на перевірку. Перевірка – це передусім процедурний контроль, який в окремих випадках доповнюється елементами контролю кінцевої продукції. Якщо є обґрунтована підозра, відбираються вибіркові зразки, орієнтовані на ризик, ґрунту та рослин, а також проводиться аналіз залишків.

Мінімальні вимоги контролю для ферм, переробників, комерційних трейдерів та імпортерів описані в правилах імплементації законодавства ЄС про органічне землеробство. Тому компанії-виробники та переробники повинні точно вказувати, на яких територіях, у яких будівлях і за допомогою яких засобів відбувається виробництво. Компанії зобов'язані точно записувати та реєструвати всі ресурси та продукти, які надходять до компанії на всіх етапах обробки. Усе, що продається господарством чи підприємством, має бути оприбутковано – що, скільки, кому. Це гарантує, що органічні продукти можна відстежити до виробника.

Грунтуючись на аналізі системи державного контролю України, а також системи державного контролю Європейського Союзу, ми можемо визначити, що Україна наслідуює принципи контролю Європейського Союзу та запроваджує відповідні законодавчі акти для гармонізації методів державного регулювання з країнами співдружності.

Незважаючи на те, що в Україні було досягнуто високого рівня відповідності законодавчої бази з Європейським Союзом, все ще не було встановлено однієї з основних опор функціонування органічного сектору Європейського Союзу. Такою опорою є підтримка органічних виробників і операторів на ринку з метою підвищення продуктивності і конкурентноспроможності органічного сектору. Для розуміння можливих

шляхів запровадження дотацій є логічним розглянути систему підтримки сільськогосподарських підприємств країнами Європейського Союзу, у даному випадку на прикладі Німеччини.

Виробництво органічної продукції є особливо екологічно чистим і захищає натуральні ресурси. Органічне землеробство робить значний внесок у захист клімату, а також у збереження та покращення біорізноманіття. Водночас це забезпечує робочі місця в сільській місцевості. Однак органічне землеробство також вимагає особливих зусиль у землеустрої та більшій трудомісткості обробки. Тому органічні продукти дорожчі за звичайні продукти. Початок роботи з органічним землеробством особливо важкий для ферм, оскільки їм дозволено продавати продукцію як органічну лише після періоду переходу. Крім того, нові органічні ферми часто спочатку повинні розробити канали збуту своєї продукції.

Сільське господарство фінансується у рамках спільної аграрної політики ЄС. Грунтовно діють дві фонди спільної аграрної політики які відповідають за дотації та розвиток аграрного сектору.

- Європейський сільськогосподарський фонд (EGFL) – пряма підтримка та фінансування ринкових заходів
- Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільської місцевості (ELER) – фінансує розвиток сільської місцевості.

Кошти, виділені в рамках спільної аграрної політики, підтримують як фермерів, так і сільські регіони.

Державне фінансування переслідує кілька цілей:

1. Різноманітні соціальні послуги, які надає сільське господарство, повинні бути винагороджені та забезпечені. Фермери несуть велику відповідальність за збереження культурних ландшафтів, забезпечення населення достатньою кількістю якісних продуктів харчування, вони формують соціальну

структуру в селі та створюють можливості для доходів і зайнятості в сільській місцевості.

2. Державні субсидії компенсують той факт, що фермери в Європі повинні дотримуватися значно вищих стандартів, ніж багато їхніх колег в інших частинах світу, особливо в сферах захисту навколишнього середовища,

тварин і споживачів. У багатьох випадках ці вищі стандарти роблять виробництво дорожчим і можуть стати конкурентним недоліком на глобалізованому ринку. Фінансування покликане компенсувати цей недолік

і забезпечити високу безпеку та якість продукції.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

3. Прямі виплати сприяють забезпеченню та стабілізації доходів і запобіганню ризикам для фермерів, пом'якшуючи наслідки часом екстремальних коливань цін на сільськогосподарську продукцію.

Перехресна відповідність – вимоги для отримання прямих платежів.

- юридичні адміністративні вимоги (законодавство ЄС та правові вимоги щодо здоров'я, здоров'я тварин і рослин, навколишнього середовища та добробуту тварин);

- хороші сільськогосподарські та екологічні умови - підтримка ріллі в «хорошому сільськогосподарському та екологічному стані» (наприклад, обмеження оранки для полів з високим ризиком ерозії, буферні смуги для певних культур, дотримання постійних пасовищ, норми щодо добрив та пестицидів).

Пріоритети сприяння розвитку сільських територій полягають у довгострокових стратегічних цілях: висока конкурентоспроможність сільського господарства, безпечне та стале управління природними ресурсами, підтримка економічної потужності сільських регіонів.

З одного боку, акцент робиться на добровільних агроекологічних та кліматичних заходах у сільському господарстві. Наприклад, країни-члени повинні використати щонайменше 30 відсотків фінансування ЄС, виділеного їм у рамках другого рівня, на заходи з екстенсифікації, органічного землеробства або сприяння природно неблагополучним районам. Другою важливою сферою є зміцнення фермерських господарств шляхом інвестицій у сільське господарство, а також у туризм, збереження ландшафту та фермерських лавок. Третій напрямок підтримує економічний розвиток у сільській місцевості та місцеві проекти розвитку села з метою створення привабливих та функціональних сільських територій та сіл з майбутнім.

У період з 2014 по 2020 рік Німеччина отримувала близько 1,35 мільярда євро щорічно доступних коштів для програми ELER, які повинні фінансуватися разом з іншими національними фондами від федеральних та місцевих органів влади. Федеральний уряд щорічно виділяє близько 600 мільйонів євро через спільне програму «Поліпшення сільськогосподарських структур і захист

узбережжя» (ГАК) на заходи розвитку, які федеральні землі значною мірою впроваджують у своїх відповідних програмах фінансування E.L.E.R.

Державна підтримка АПК в Україні за 2021 рік виплачена аграріям в розмірі 1 млрд 551 млн грн із передбачених в бюджеті 4,5 млрд грн. [41]

Оцінюючи досвід державної підтримки підприємств аграрного сектору в Україні ми можемо бачити, що підтримка функціонує нестабільно та не є досить структурованою. Головною ціллю як правило є допомога в закупівлі виробничих засобів або інших складових виробництва, при цьому для фермерів існують мінімальні зобов'язання щодо отримання таких підтримок. У подальшому розвиток системи дотації в сільськогосподарське підприємство має враховувати і стимулювати фермерів до захисту довкілля а також стимулювати розвиток нових шляхів ведення сільського господарства.

3.3. Світовий досвід ведення органічного землеробства та контролю ринкової діяльності.

Війна в Україні знову відкрила дискусію про продовольчу безпеку. Пропозиції щодо протидії пов'язаним із цим кризою пропозиції шляхом подальшої інтенсифікації та збільшення виробництва нехтують негативним впливом на навколишнє середовище. Пропозиції реагувати шляхом зменшення залежності від вхідних ресурсів, наприклад, мінеральних добрив і викопного палива, шляхом масового розширення систем екстенсивного виробництва, таких як органічне землеробство, в свою чергу нехтують нижчою врожайністю цих систем. [42]

Органічне рослинництво використовує всі профілактичні агротехнічні заходи, які сприяють саморегуляції та або знижують вразливість культури. Тому що незаймані агроecosистеми з багатим біорізноманіттям міцні і мають високий потенціал для саморегуляції шкідливих організмів.

Практика органічного землеробства показує, що ці заходи можуть різко зменшити залежність від пестицидів і при цьому генерувати значні врожаї. Це

означає, що на кормових і орних землях можна майже повністю відмовитися від засобів захисту рослин, що є великою перевагою для навколишнього середовища, оскільки орні та кормові культури займають близько 90 відсотків землі, яка використовується для сільського господарства. Проте профілактичних заходів часто недостатньо, особливо в плодівництві, виноградарстві та садівництві. У цих випадках стратегія має бути доповнена прямим захистом посівів. Стратегії захисту рослин часто представляють у вигляді піраміди захисту рослин: основою є сприяння біорізноманіттю на рівні ландшафту шляхом активного збереження природи та модернізації та створення мережі ландшафту.

З розширенням органічного землеробства та скороченням використання пестицидів біорізноманіття має знову зрости. На фермах активно пропагується біорізноманіття, а також застосовуються такі агротехнічні заходи, як просування корисних комах, вибір сорту та здорового насіння, сівозміна, гігієна, сприяння родючості ґрунту та інші культурні заходи.

Потенціал біологічних пестицидів ще не вичерпаний, і після тривалої посухи, інвестиції в дослідження та розробки знову збільшуються. Головна організація виробників біологічних пестицидів (IBMA) оцінює, що в органічному секторі зараз реєструється більше інноваційних продуктів, ніж у традиційній хімічній промисловості. В даний час розробляється кілька природних речовин/екстрактів для доповнення/зменшення вмісту міді, які дуже добре доповнюють один одного з точки зору їх впливу. До них відносяться екстракт кори модрина, екстракт лакриці, вид цукру, що міститься в молоці, і пеларгонова кислота. Найближчим часом парафінове масло буде доповнено екстрактом цедри апельсина і екстрактом блакитної кліторії.

В органічному землеробстві використовуються деякі засоби захисту рослин, які мають небажаний побічний вплив на навколишнє середовище і тому також є мішенню для критики. До них відносяться мідь (накопичення в ґрунті), претрин або спіносад (побічна дія на корисні організми та личинки їжі).

Мета органічного сектору полягає в тому, щоб скоротити використання цих продуктів до точки, де не виникає проблемних побічних ефектів. Розрив має бути ліквідований за допомогою ефективних і доступних альтернативних продуктів або альтернативних технологій. Незважаючи на великі зусилля асоціацій, дослідницьких/консалтингових служб і промисловості, затвердження ЗЗР все ще є серйозною перешкодою. Вимоги до реєстрації все ще адаптовані до хімічних речовин, а не до органічних продуктів ЗЗР, витрати дуже високі, а процедури часто займають багато часу. Без шкоди для безпеки можна було б удосконалити багато процесів. У міжнародному порівнянні Європа є значною перешкодою для інновацій.

У той же час ми стикаємося з серйозними викликами зміна клімату посилює тиск з боку місцевих та інвазивних шкідників. Із розширенням органічних сільськогосподарських площ нам

- знадобиться велика кількість органічних ЗЗР, які може бути непросто отримати
- познайомити велику кількість ферм із технологіями
- через значно більші площі вирощування ми також побачимо ефект масштабування в епідемії захворювань. [43]

Інший напрямок розвитку органічного землеробства це застосування робототехніки. Надмірне внесення добрив і використання пестицидів все більше впливає на сільськогосподарські угіддя. Комахи, дрібні тварини та мікроорганізми стають жертвами заходів, що серйозно впливає на родючість ґрунту та удобрення рослин. Голландська компанія Pixelfarming Robotics, що займається розробкою роботизованих методів боротьби з шкідниками прагне усунути потребу в пестицидах і гербіцидах, наприклад, таких як гліфосат.

Розробка Robot One, повністю електричний сільськогосподарський робот для боротьби з бур'янами без пестицидів використовує оптичну систему фіксації бур'янів, що дозволяє точкова боротьбу.

Залежно від завдання, автономні розумні роботи можуть бути оснащені різними інструментами, такими як гаки, стрічки або шини, а також складними датчиками для видалення бур'янів без використання хімікатів. Усі вони багатofункціональні та індивідуально регулюються залежно від ширини ряду та робочої глибини. Також немає необхідності ущільнювати ґрунт за допомогою важких тракторів, тому сільськогосподарські роботи мають потенціал радикально змінити сільське господарство та дозволити перехід до екологічного, але водночас високопродуктивного вирощування. [44]

Головна перешкода – це висока вартість таких систем але у майбутньому це може стати базисом органічного землеробства.

Незважаючи на розвиток виробництва органічних продуктів у світі основним чинником збільшення органічного сектора є стимуляція ринку споживачів. Для того щоб визначити тенденції споживачів і оцінити попит на органічні продукти в різних країнах проводяться дослідження споживчих ринків.

Одним із ринків, які дуже активно люблять вживання органічної продукції, є ринок Швейцарії. Він також цікавий тим, що має мінімальну прив'язаність до країн Європейського союзу.

У 2020 році обсяг продажів органічних продуктів харчування в роздрібній торгівлі Швейцарії склав 3242 мільйони швейцарських франків (~1 мільярд гривень), що відповідає частці ринку в 11 відсотків. Товарні групи з найбільшим товарообігом в органічному секторі – «свіжі овочі та картопля», «молоко та молочні продукти» та «крупни та хлібобулочні вироби». Дитяче харчування є абсолютним лідером за часткою органічної продукції в загальному обсязі продажів товарної групи. У цій товарній групі він становить 50 відсотків.

Ринок органічних продуктів харчування у Швейцарії є важливим ринком, який динамічно розвивався між 2016 і 2020 роками із середнім зростанням 9 відсотків на рік. Для порівняння, ринок неорганічних продуктів зростав на 2,4 відсотка на рік за той самий період.

Сьогодні близько 95 відсотків домогосподарств у Швейцарії споживають органічні продукти принаймні раз на рік. Майже 50 відсотків споживають органічні продукти регулярно, тобто щотижня. Частота закупівель сильно залежить від товарної групи. Найбільшим попитом користуються овочі, фрукти, хліб і хлібобулочні вироби.

Загалом 34 відсотки людей, опитаних у рамках національного дослідження органічного ринку, заявили, що їхні звички до покупок змінилися під час пандемії COVID-19. Майже 5 відсотків усіх респондентів заявили, що купують більше органічних продуктів харчування саме через пандемію. Цей ефект відображається у значному зростанні органічного споживання протягом пандемічного 2020 року та, відповідно, у розвитку органічних продажів у швейцарській роздрібній торгівлі. Об'єми роздрібної торгівлі зросли на 17 відсотків у 2020 році порівняно з 2019 роком, неорганічні продажі зросли на 12 відсотків за той самий період.

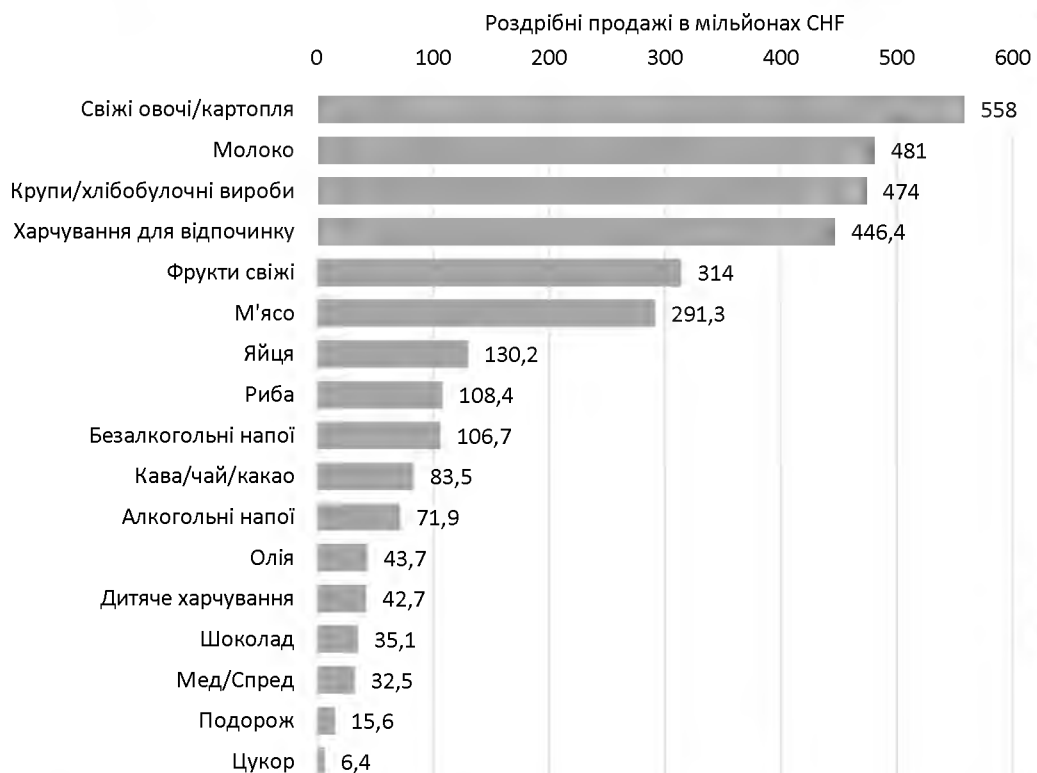

Рисунок 3.3. Споживання органічних продуктів на ринку Швейцарії за товарними групами у 2020 році. [45].

Невідомо, чи збережуться ці зміни в купівельній поведінці в довгостроковій перспективі. Трохи більше чверті опитаних заявили, що мають намір зберегти свої звички, які змінилися внаслідок пандемії, і надалі.

Попит на органічну продукцію стає більш помітним із збільшенням віку, вищим рівнем доходу та освітою, а також у містах. Крім того, у західній Швейцарії спостерігається дещо більша прихильність до органічних продуктів, хоча це не є суттєвим.

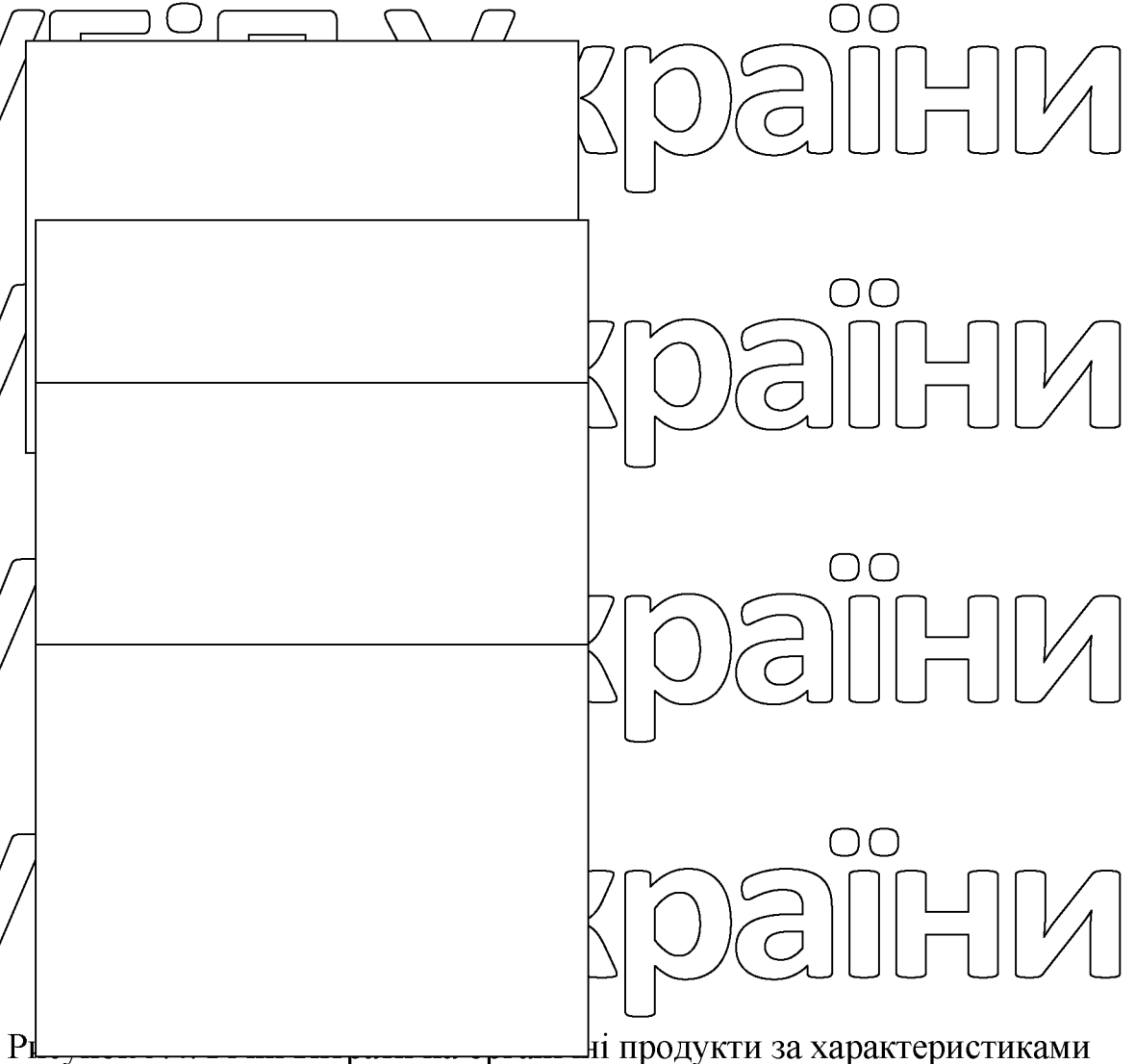

Рисунок 3.4. Споживання органічних продуктів за характеристиками домогосподарств у швейцарських франках у 2020 році. [45]

Відповідність стандартам захисту тварин та уникнення хімічно-синтетичних пестицидів є основними мотивами купівлі органічного споживання. Загалом для 85 відсотків опитаних ці два мотиви є ключовими для покупки органічних продуктів харчування. Як і два роки тому, «екологічно чисте виробництво» та «уникнення профілактичного використання антибіотиків у тваринництві» були одними з найважливіших причин для купівлі органічної продукції.

Відсутність органічних продуктів харчування в ресторанах, їдальнях, а також вищі ціни є основними перешкодами для купівлі органічних продуктів.

Для багатьох опитаних «надмірна упаковка органічної їжі» також є важливим аргументом проти покупки органічних продуктів. Крім того, кожен третій респондент не довіряє органічним маркам. Можна припустити, що органічний ринок і надалі залишатиметься ринком зростання харчової промисловості, хоча й з певним уповільненням.

Згідно з національним дослідженням органічного ринку, багато споживачів не мають наміру збільшувати споживання органічної продукції. Зокрема, існує потенціал для зростання споживання поза домом. Якщо вдасться зробити органічні продукти привабливішими за ціною, може з'явитися додатковий попит і потенціал до зростання. [45]

Саме досвід проведення ринкових досліджень Україна може запозичити у Швейцарії і застосувати у себе на ринку. Такі дослідження допоможуть виробникам більше зрозуміти споживачів органічних продуктів, а також скоригувати свої портфелі продуктів для отримання якомога більше вигоди від того чи іншого органічного продукту.

Органічні продукти все більше пропагуються серед органів влади та урядів для вирішення глобальних проблем сталого розвитку та підтримки агроекологічного переходу. Важливим політичним інструментом у цих зусиллях є закупівля продуктів харчування або послуг харчування державними установами, так звані державні закупівлі продуктів харчування.

Незважаючи на те, що політики часто сприяють органічним продуктам харчування, деякі дослідження кількісно визначають фактичну частку органічних продуктів у системах закупівлі продуктів харчування.

Використання Цюріха як прикладу, для дослідження просування органічних продуктів, засноване на типології каналів закупівель. Система державних закупівель продуктів харчування в Цюріху є високо централізованою з внутрішніми скоординованими закупівлями (INT-coord) і зовнішніми скоординованими закупівлями (EX-coord), які забезпечують відповідно 70% і

25% загальної кількості обідів на рік. Оскільки Цюрих заготовляє 11% (INT-coord) і 9% (EX-coord) органічних продуктів, місто має значний потенціал для збільшення закупівель органічних державних продуктів харчування. Точки важелів для досягнення цієї мети включають внутрішні порогові значення для конкретних продуктів, розвиток поставок і розвиток цифрових закупівель.

Дослідження містить методологію концептуалізації муніципальних систем державних закупівель продуктів харчування та вимірювання загальноміських рівнів державних закупівель органічних продуктів харчування. Результати, отримані в Цюріху, пропонують план систем державних закупівель продуктів харчування в інших муніципалітетах і розкривають потенційні проблеми під час визначення та моніторингу політики державних закупівель органічних продуктів харчування на основі загальної кількості закупівель.

Хоча існує різноманітна політика підтримки органічної продукції з боку пропозиції, важливим політичним інструментом з боку попиту є закупівля продуктів харчування або послуг харчування державними установами, що називається державними закупівлями продуктів харчування.

Стратегія Європейського Союзу «Від ферми до виделки» передбачає значну роль державних закупівель продуктів харчування для стимулювання споживання органічних продуктів харчування.

Політика державних закупівель продуктів харчування часто знаходиться в зоні впливу міст і муніципалітетів. У рамках «революції столичних міст» або

«нового муніципального руху» міста стають активними в продовольчій політиці та використовують державні закупівлі продуктів харчування, щоб підвищити стійкість продовольчої системи, серед іншого, просуваючи органічні продукти харчування. Наприклад, заклади шкільного харчування в Римі закуповують 70% продуктів органічного походження. Міста Мальме, Відень і Копенгаген витрачають 40%, 50% і 90% свого бюджету на закупівлі органічних продуктів відповідно. П'ємонтські ініціативи також виступають за розширення органічних і екологічних закупівель. Місто Берлін прагне до 2030 року мати 30% органічних продуктів у закладах громадського харчування, а Гейдельберг вже подає 30% органічних продуктів у своїх дитячих садках. Зобов'язання цих європейських муніципалітетів і міст щодо закупівель органічних державних продуктів харчування є амбітними та мають потенційно далекосяжні наслідки для міських харчових систем і темпів агроекологічного переходу.

Приклад Цюриха служить моделлю для інших середніх і великих міст Європи. Зокрема, дослідження спрямоване на кількісну оцінку обсягу органічних продуктів харчування у державних закупівлях харчових продуктів Цюриха, і визначення важелів для збільшення частки органічних продуктів харчування.

Місто Цюрих є одним з найважливіших міст Швейцарії з точки зору населення та економіки. З 434 008 жителями (станом на 2019 рік) Цюрих є найбільш густонаселеним містом країни, яке постійно зростає з 1990-х років. Загалом державні закупівлі продуктів харчування в Цюриху обслуговують сім мільйонів меню на рік у 450 закладах громадського харчування. У продовольчій політиці важливу роль відіграють державні закупівлі продуктів харчування та заклади громадського харчування. Основна мета – до 2030 року 50% харчових продуктів, що купуються в муніципальних закладах громадського харчування, мають бути сертифіковані знаком екологічності. Знак екологічності — це позначка, яку Швейцарський фонд захисту споживачів класифікує як «рекомендовано» або вище до споживання.

Кожен муніципальний заклад громадського харчування було класифіковано на основі управління службою громадського харчування на внутрішньо кероване міською адміністрацією (INT) або зовнішнє управління приватною компанією громадського харчування (EX). Щодо другого виміру, заклади були класифіковані на основі їхньої стратегії закупівель на підприємства, які купують продукти харчування як окремі організації (ind), і підприємства, де центральний орган координує закупівлю продуктів харчування (coord). На основі цих атрибутів класифікація виділила чотири канали закупівлі: «INT-coord», «INT-ind», «EX-coord» та «EX-ind». Крім того, заклади громадського харчування були розділені на п'ять типів закладів: «центри догляду за літніми людьми», «центри догляду», «міські лікарні», «школи та дитячі садки» та «ресторани для персоналу».

Державні закупівлі продуктів харчування в Цюріху відбуваються через три різні канали закупівель:

- INT-coord – внутрішній орган із закупівель міської адміністрації Цюріха, який визначає продукти та веде переговори з постачальниками про ціни на них. Підприємства громадського харчування закуповують інгредієнти у контрактних постачальників через платформу для замовлення.
- INT-ind – окремі заклади громадського харчування або відповідальний міськвідділ який укладає договори безпосередньо з постачальниками
- EX-coord – місто замовляє через тендер приватне підприємство громадського харчування. Приватна компанія керує закупівельною платформою, за допомогою якої ведуться переговори про постачальників, продукти та подальші умови. Менеджери закладів громадського харчування купують через закупівельну платформу.

На зображенні 3.3.1 представлено огляд системи державних закупівель продуктів харчування в Цюріху, а в таблиці 4 описано роботу трьох каналів

закупівель. Закупівлі INT-coord становлять 70% загального обсягу державних закупівель продуктів харчування в Цюріху. INT-ind та EX-coord становить 5% та 25% відповідно.

INT-coord закупівлі організовано департаментом охорони здоров'я та екології міської адміністрації. Внутрішні закупівельні органи формують кошик із приблизно 3500 «контрактних товарів» і шукають постачальників за допомогою публічних тендерів на ці товари.

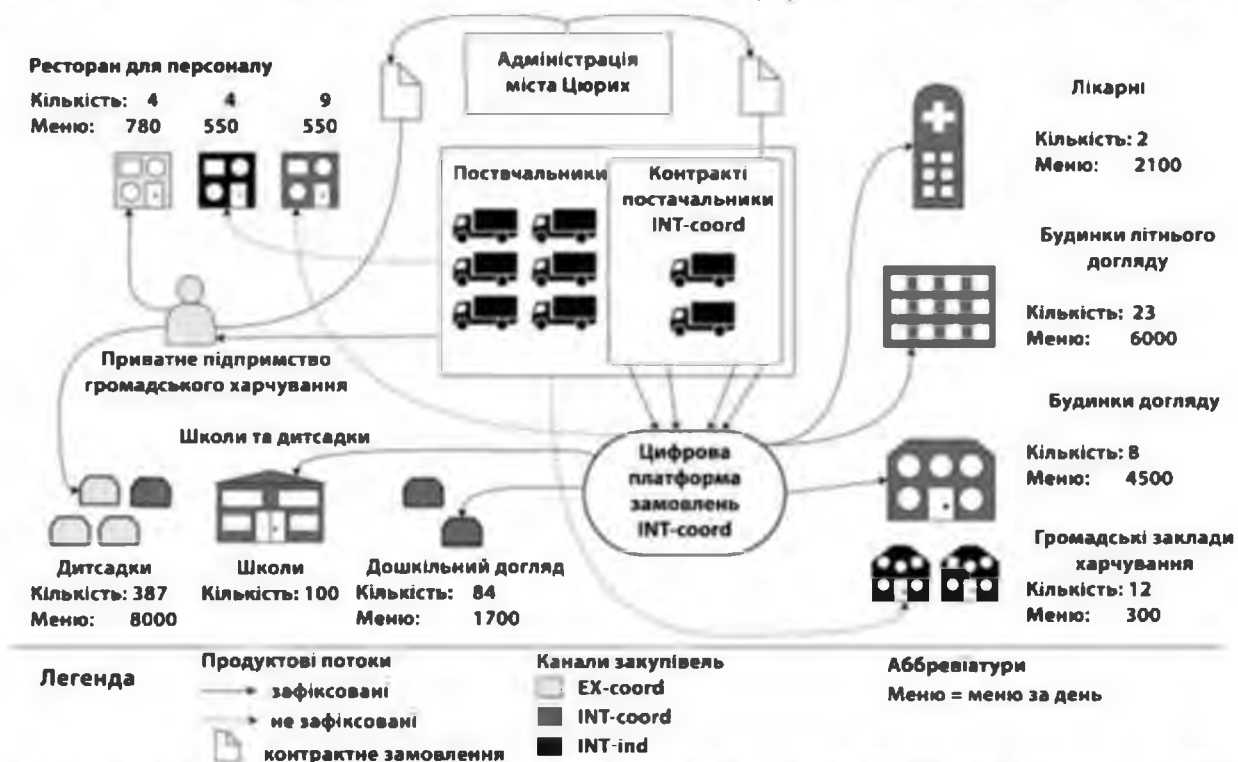

Рисунок 3.5. Схема системи державних закупівель продуктів харчування в Цюріху. [46].

Тендер ділиться на різні групи товарів і пов'язаний з різними критеріями, такими як ціна, логістика або оснащення транспортних засобів постачальника. Органічні продукти харчування включені як технічна специфікація в тендерний процес. Переможці торгів, які називаються «контрактними постачальниками», постачають продукцію товарної групи в усі заклади громадського харчування INT-coord за фіксованою ціною протягом наступних 4-6 років. Закупівля

контрактної продукції організована через цифрову платформу замовлення, де також пропонуються неконтрактні товари. Об'єкти громадського харчування INT-coord зобов'язані закуповувати контрактну продукцію на 60% від обсягу закупівлі та закуповувати 80% продуктів з платформи замовлень. Підприємства громадського харчування також мають щорічно закуповувати не менше 5% органічної продукції.

На зображенні 3.3.2 показано відносну частку органічних продуктів у кожній товарній групі для двох каналів закупівель INT-coord та EX-coord. У середньому заклади громадського харчування INT-coord закуповують 11% та EX-coord 9% органічної продукції в межах товарної групи.

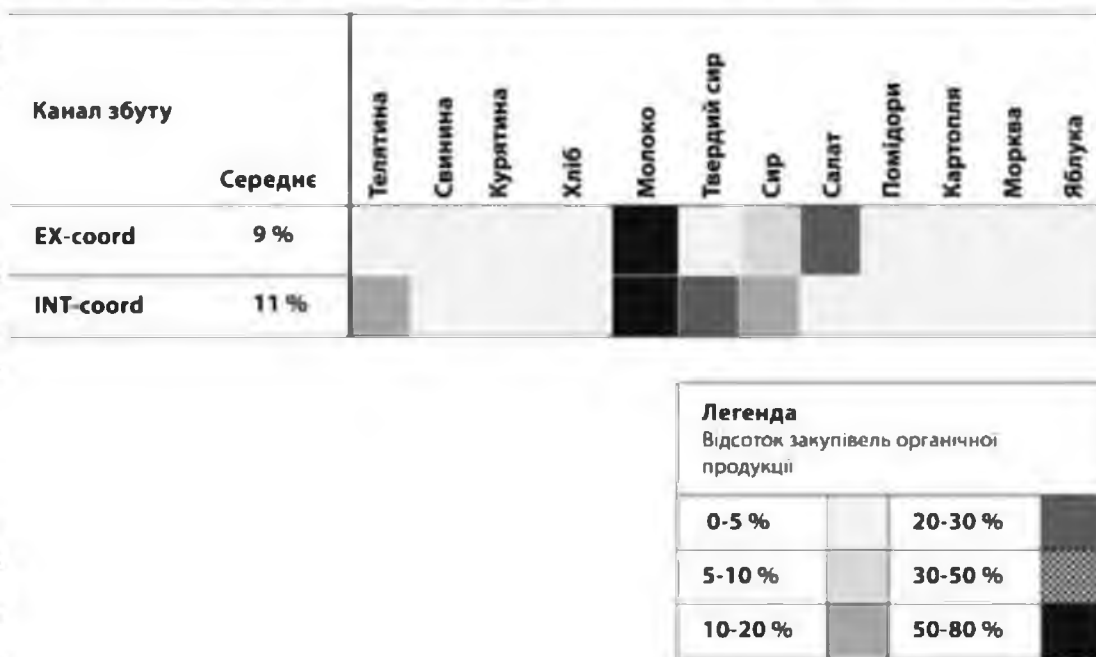

Рисунок 3.6. Відносна частка органічної продукції для каналів закупівлі та окремих груп продуктів. [46].

Трохи більшу частку органічної їжі в каналі закупівлі INT-coord можна пояснити внутрішньою політикою щодо 5% органічної їжі в цих закладах громадського харчування. Проте частка органічної продукції розподілена між товарними групами нерівномірно. В обох каналах закупівель переважно закуповується молочна продукція в органічній якості, особливо молоко. Більше

50% молока є органічним, тоді як свинина та м'ясо птиці рідко купуються в органічній якості. Крім того, овочі та фрукти, за винятком салату, мають низьку частку органіки. Загалом результати не показують суттєвої різниці в закупівлі органічних продуктів харчування між каналом закупівель INT-coord і EX-coord.

В інтерв'ю з керівниками закладів громадського харчування було названо кілька причин низької частки органічної продукції в окремих товарних групах.

По-перше, всі опитані керівники закладів громадського харчування в якості важливого бар'єру для купівлі назвали цінову надбавку на органічну продукцію.

По-друге, також відіграють роль відмінності в якості між органічними та звичайними продуктами, такі як плями на органічних яблуках або відмінності в якості органічного м'яса. Кілька закладів громадського харчування вказали, що клієнти погано сприймають відмінності в якості.

По-третє, кілька керівників закладів громадського харчування зазначили, що для включення органічного м'яса в страви потрібні додаткові зусилля з планування через обмежений вибір та доступність органічного м'яса в оптовій торгівлі.

Дослідження показує важливу роль внутрішніх скоординованих закупівель (INT-coord) у Цюріху, відповідаючи за 70% усіх меню, що подаються щорічно. Враховуючи важливість каналу та його унікальну організаційну структуру, канал закупівель INT-coord має великий потенціал для стимулювання закупівель органічних продуктів харчування в Цюріху. Проте, порівняно з державними закупівлями органічних продуктів харчування в інших європейських містах, Цюріх має значний потенціал для збільшення обсягів державних закупівель органічних продуктів харчування.

Для досягнення цієї мети ми визначили точки впливу:

1. Встановлювати або підвищувати внутрішні порогові значення для органічних продуктів харчування,
2. Активно розвивати постачання

3. Використовувати потенціал цифрової платформи замовлення в каналі закупівель INT-coord.

Ці важелі вказують на сфери дій для міста Цюріха не лише для реалізації своєї продовольчої стратегії та досягнення цілей державних закупівель продовольства, але й для подальшого використання потенціалу державних закупівель продовольства для сприяння агроєкологічному переходу.

До міжнародної дискусії навколо державних закупівель продуктів харчування та закупівель органічних продуктів зокрема це дослідження вносить два основні аспекти.

По-перше, унікальна система державних закупівель продуктів харчування в Цюріху з сильною системою скоординованих закупівель, що керується внутрішнім органом, може слугувати зразком для інших муніципалітетів і міст, оскільки пропонує переваги професіоналізації та підвищення ефективності.

Централізація дозволяє збільшити частку закупівель органічних продуктів харчування, які раніше були пов'язані переважно з приватними підприємствами громадського харчування.

По-друге, визначення політики державних закупівель органічних продуктів харчування на основі загальних закупівель може приховати важливі закономірності. Як показує приклад Цюріха, органічна частка в окремих групах продуктів може значно відрізнитися. Міста та муніципалітети, які прагнуть збільшити частку органічних продуктів у державних закупівлях продуктів харчування, повинні визначити політику, щоб результати відображали початкові цілі сталого розвитку. Може бути доцільним визначення органічних цілей для групи продуктів. Тим не менш, додатковий розвиток ринку з метою забезпечення доступності поставок є ключовим для підтримки успішних державних закупівель органічних продуктів харчування.

ВИСНОВКИ

Виходячи з проведеного дослідження в рамках магістерської роботи було зроблено такі висновки:

Ринок як саме явище виникло дуже давно і постійно удосконалювалося та набувало нових форм. Основними причинами цього стало: розвиток суспільства, розподіл праці, індустріалізація, глобалізація та інші чинники. Наразі найбільш вагомим фактором подальшого розвитку ринку є кліматичні зміни в екосистемах.

Оцінюючи історію розвитку ринку, а також розвиток принципів органічного землеробства, ми можемо помітити, що більшість розвинених країн все більше схильються до переходу на виробництво продуктів харчування, які орієнтовані на захист навколишнього середовища. Органічне землеробство є одним з основних альтернатив до конвенційного виробництва продуктів сільськогосподарської діяльності і таким чином має великі перспективи в майбутньому.

Для того, щоб здійснити перехід до органічного землеробства в першу чергу таку ідею потрібно лобіювати серед споживачів та інших представників ринку. На жаль у нинішній ситуації кризи ми спостерігаємо конфлікт інтересів у різних країнах у зв'язку з тим, що світова глобалізація призвела до ситуації, коли одні країни сильно залежать від торгівлі харчовими продуктами з іншими і через це наражаються на ризик не задовольнити попит власного населення. Така ситуація призводить до того що просувати ідеї органічного землеробства в глобальному масштабі стає дедалі важчим, адже населенню планети, що росте, потрібно забезпечити харчову безпеку.

Український ринок органічних продуктів почав розвиватися досить пізно, але темпи розвитку ринку показують хороші результати, також політика країн партнерів дозволяє акумулювати останні технології у сфері органічного виробництва та торгівлі для розвитку ринку.

Пандемія COVID-19 змусила споживачів звертати більше уваги на здорове харчування, а також на походження продуктів, які вони вживають, у зв'язку з цим не лише зовнішні ринки, куди Україна експортувала більшість органічної продукції, а й внутрішній ринок показали хороші результати підвищення споживчого попиту. Розвиток цифрових технологій дав можливість виробникам і операторам на ринку досягти нових шляхів збуту органічної продукції через торгові інтернет майданчики або онлайн магазини.

На даний момент основними перешкодами для подальшого розвитку ринку в Україні є військовий конфлікт, який завдав значної шкоди інфраструктурі, а також логістичним та виробничим ланцюгам органічного землеробства в Україні. Але незважаючи на це, держава поставила чіткі цілі для подальшого розвитку цього ринку, зокрема збільшення виробничих площ під органічне виробництво, покращення контролю та регулювання ринку, а також підвищення обізнаності споживачів є пріоритетними цілями нашої держави.

Ймовірно одним із найкращих прикладів переходу до органічного виробництва є країни Європейського союзу, їх принципи контролю та розвиток органічного ринку є одними з передових у світових масштабах. Виходячи з аналізу законодавчої бази цих країн, а також методів контролю ринку можна зробити висновок, що вони постійно змінюються для того, щоб відповідати глобальним викликам. У цій сфері Україна багато в чому успадковує принципи цих країн та всіма активними способами гармонізує стандарти якості та контролю органічної продукції, щоб залишатися конкурентною на світовому ринку.

Міжнародний досвід виробництва органічної продукції показує, що впровадження нових технологій, зокрема цифрових, дозволяє значно оптимізувати органічне землеробство шляхом автоматизації процесів та їх належного контролю, а можливість збору статистичних даних і їх швидка обробка дозволяють фахівцям якнайкраще організувати виробництво та переміщення біопродукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. The Paris Agreement. <https://www.un.org/>.
URL: <https://www.un.org/en/climatechange/paris-agreement> (дата звернення: 04.10.2022).
2. Climate Change 2021: Mitigation of Climate Change. 2022. 2913 с.
URL: https://report.ipcc.ch/ar6wg3/pdf/IPCC_AR6_WGIII_FinalDraft_FullReport.pdf (дата звернення: 04.10.2022).
3. Der europäische Grüne Deal. Brüssel, 2019. 29 S.
URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/european-green-deal-communication_de.pdf (Zugriff am: 04.10.2022).
4. Учасники проєктів Вікімедіа. Європейський зелений курс Вікіпедія. *Wikimedia*.
URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Європейський_зелений_курс (дата звернення: 04.10.2022).
5. Organic action plan. *Agriculture and rural development*.
URL: https://agriculture.ec.europa.eu/farming/organic-farming/organic-action-plan_en (дата звернення: 04.10.2022).
6. Учасники проєктів Вікімедіа. Римські договори – Вікіпедія. *Wikimedia*.
URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Римські_договори (дата звернення: 05.10.2022).
7. Ринок і його інфраструктура. *Pidru4niki*.
URL: https://pidru4niki.com/1806020339808/politekonomiya/rinok_yogo_infrastruktura (дата звернення: 05.10.2022).
8. Учасники проєктів Вікімедіа. Ринок Вікіпедія. *Wikimedia*.
URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Ринок> (дата звернення: 05.10.2022).
9. 21. Поняття ринку та його функції. *StudFiles*.
URL: <https://studfile.net/preview/5118510/page:4/> (дата звернення: 06.10.2022).

10. § 1. Ринок, його економічна суть, суб'єкти та види | Портал знань, портал знань, дистанційне навчання | Портал знань. Знання повинні бути доступними | Портал знань, портал знань, дистанційне навчання.

URL: <http://www.znannya.org/?view=economies-market1> (дата звернення: 06.10.2022).

11. Молчанова Т. 2. Класифікація ринків. Поняття про ціну, попит, пропозицію. Гроші та їх види. *Головна - Дніпропетровський центр професійно-технічної освіти державної служби зайнятості.*

URL: http://cpto.dp.ua/public_html/posibnyky/posibnyk/page14.html (дата звернення: 07.10.2022).

12. Учасники проєктів Вікімедіа. Попит і пропозиція – Вікіпедія. *Вікіпедія.*

URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Попит_і_пропозиція (дата звернення: 07.10.2022).

13. «Чому так дорого?»: що таке органічні продукти й чи дійсно вони кращі за звичайні. *The Village Україна.* URL: <https://www.the-village.com.ua/village/food/food-guide/299237-organichni-produkti-seho-tse-oznachaе> (дата звернення: 10.10.2022).

14. Порівняння органічних і неорганічних харчових продуктів - *Organicinfo.ua. Organicinfo.ua.*

URL: <https://organicinfo.ua/infographics/organic-vs-nonorganic-products/> (дата звернення: 10.10.2022).

15. Порівняння органічного та неорганічного сільського господарства - *Organicinfo.ua. Organicinfo.ua.*

URL: <https://organicinfo.ua/infographics/comparison-of-organic-and-conventional/> (дата звернення: 10.10.2022).

16. Кількість добавок, дозволених при виробництві харчових продуктів - *Organicinfo.ua. Organicinfo.ua.*

URL: <https://organicinfo.ua/infographics/additives-allowed-in-food-production/> (дата звернення: 11.10.2022).

17. Органічні логотипи та стандарти в Європі - Organicinfo.ua. *Organicinfo.ua*.

URL: <https://organicinfo.ua/infographics/organic-logos-in-europe/> (дата звернення: 11.10.2022).

18. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини : Закон України від 03.09.2013 р. № 425-VII : станом на 2 серп.

2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/425-18#Text> (дата звернення: 07.11.2022).

19. Законодавство у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції. *Головна | Міністерство аграрної політики та*

продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/naprunki/organichne-virobnictvo/zakonodavstvo-u-sferi-organichnogo-virobnictva-obigu-ta-markuvannya-organichnoyi-produkciyi> (дата звернення: 13.10.2022).

20. Щербак В. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КОН'ЮНКТУРИ ТОВАРНОГО РИНКУ. *Приазовський економічний вісник*. 2017. № 2 (02).

URL: http://rev.kpi.zp.ua/journals/2017/2_02_uk/8.pdf (дата звернення: 13.10.2022)

21. The World of Organic Agriculture Statistics and Emerging Trends 2022 / ред.: Н. Willer та ін. Frick : Research Institute of Organic Agriculture FiBL, 2022.

345 с. URL: <https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/344-organic-world-2022.pdf> (дата звернення: 17.10.2022)

22. Методичні рекомендації щодо застосування законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції /

Інформаційний центр «Зелене досьє» та ін. Київ : ПП «АРТ ОК», 2020. 32 с.

URL: https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/17/uploaded-files/MP_законодавство.pdf (дата звернення: 18.10.2022).

23. Інформаційний центр «Зелене досьє». СИСТЕМА КОНТРОЛЮ В ОРГАНІЧНОМУ СЕКТОРІ В УКРАЇНІ. *Organicinfo.ua – актуально про*

органічне виробництво, органічні продукти харчування, здоровий спосіб життя. Новини, огляди, дослідження, магазини та виробники органічної

продукції. Все про органічну продукцію в Україні та в світі: зрозуміло, фактово. URL: https://organicinfo.ua/wp-content/uploads/2022/05/Scheme-Organic-control-in-UA_31_05_2022-UA.pdf (дата звернення: 07.11.2022).

24. Contributors to Wikimedia projects. Trade Control and Expert System - Wikipedia. *Wikipedia, the free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Trade_Control_and_Expert_System (дата звернення: 18.10.2022).

25. Інформаційний центр «Зелене досьє». С Х Е М А Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». URL: https://organicinfo.ua/wp-content/uploads/2022/05/Scheme-Organic-Law-UA_31_05_2022-UA.pdf (дата звернення: 18.10.2022).

26. Органічне виробництво України за 2016-2021 рр. - Organicinfo.ua. *Organicinfo.ua*. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/organic-production-in-ukraine-2016-2021/> (дата звернення: 18.10.2022).

27. Галашевський С. Результати дослідження ринку органічної продукції в Україні (експорт, 2021 січень-серпень 2022): органічний експорт. Київ: ТОВ Органік Стандарт, 2022. 19 с. URL: https://organicinfo.ua/wp-content/uploads/2022/09/Sergiy-Galashkevskyy-Organic-Standard_23.09.2023-UA_EN.pdf (дата звернення: 19.10.2022).

28. Органічна карта України 2021 - Organicinfo.ua. *Organicinfo.ua*. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/organic-map-of-ukraine-2021/> (дата звернення: 19.10.2022).

29. Об'єднання «Органічна ініціатива», Громадська спілка «Органічна Україна».

Прес-реліз щодо ситуації в органічному секторі України (станом на липень 2022 р.) - Organic initiative. Нюрнберг, 2022. 2 с.

URL: <https://organicinitiative.org.ua/news/biofach-release/> (дата звернення: 20.10.2022).

30. Шор К. Рынок розничной торговли продовольственными товарами Украины: Текущее состояние и прогнозы развития на 2022-2023 гг. Київ : GT Partners Ukraine, 2022. 9 с. URL: https://organicinfo.ua/wp-content/uploads/2022/01/GT_FMCG-retail_forecasts_2021-2022-organic.pdf (дата звернення: 21.10.2022).

31. Індекс доступності продовольства в Україні з початку війни знизився майже на 40%. УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/indeks-dostupnosti-prodovolstva-v-ukrajini-z-pochatku-viyni-znizivsya-mayzhe-na-40-novini-ukrajina-11881254.html> (дата звернення: 21.10.2022).

32. Мінімальний продуктовий кошик | edclub.com.ua. *Економічний Дискусійний Клуб* | edclub.com.ua. URL: <http://edclub.com.ua/tegy/minimalnyy-produktovyy-koshyk> (дата звернення: 22.10.2022).

33. Середня заробітна плата (2010-2022). *Ставки, індекси, тарифи*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/> (дата звернення: 22.10.2022).

34. Ставлення споживачів до органічної продукції - Organicinfo.ua. *Organicinfo.ua*. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/consumer-awareness-about-organic-2020/> (дата звернення: 24.10.2022).

35. Проект Плану відновлення України. Київ : Нац. рада з відновлення України від наслідків війни, 2022. 23 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/new-agrarian-policy.pdf> (дата звернення: 24.10.2022).

36. Агроновини. Органічні виробники тримають позиції: Україна не зменшує обсяги експорту - AgroPortal.ua. *AgroPortal.ua*. URL: <https://agroportal.ua/publishing/infografika/organichni-virobniki-trimayut-poziciji-ukrajina-ne-zmenschuye-obsyagi-eksportu> (дата звернення: 25.10.2022).

37. МБО «ІІІ «Зелене досьє», ТОВ «Органік Стандарт». Дослідження органічного ринку України 2019–2020. Київ: ТОВ «АЕТ ОК», 2021. 66 с.
 URL: <https://organicinfo.ua/wp-content/uploads/2022/09/Market-study-2019-2020-web.pdf> (дата звернення: 26.10.2022).

38. ПЛАН ДІЙ З РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА. Брюссель: ЄВРОП. КОМІС., 2021. 21 с. URL: <https://organicinfo.ua/wp-content/uploads/2021/05/Organic-action-plan-UA.pdf> (дата звернення: 27.10.2022).

39. Схема державного контролю в органічному секторі ЄС. *Organicinfo.ua*.
 URL: <https://organicinfo.ua/wp-content/uploads/2020/11/Scheme-Organic-control-in-EU-UA.jpg> (дата звернення: 28.10.2022).

40. Grundzüge der Gemeinsamen Agrarpolitik (GAP) und ihrer Umsetzung in Deutschland. *BMEL*. URL: <https://www.bmel.de/DE/themen/landwirtschaft/eu-agrarpolitik-und-foerderung/gap/gap-nationale-umsetzung.html> (дата звернення: 31.10.2022).

41. Державна підтримка галузі АПК на 2022 рік – напрямки програми допомоги та сума компенсацій. *Агрополіт – гаряча агрополітика*.
 URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/933-derjpidtrimka-apk-na-2022-nik> (дата звернення: 01.11.2022).

42. Für krisentauglichere Ernährungssysteme: weniger tierische Produkte, weniger Abfälle. / A. Müller та ін. *Agrarforschung Schweiz*. 2022. № 13. С. 177–183.
 URL: <https://doi.org/10.34776/afs13-177> (дата звернення: 01.11.2022).

43. Tamm L., FiBL, Schweiz. Pflanzenschutz im Ökolandbau. *Biotopp*. 2022.
 URL: <https://orgprints.org/id/eprint/43792/1/tamm-2022-BioTopp-Nr1-Pflanzenschutz-im-Oekolandbau-p15-19.pdf> (дата звернення: 02.11.2022).

44. Autonomous Agricultural Robots Revolutionize Organic Farming. *Microwave Journal*. URL: <https://www.microwavejournal.com/articles/37210-autonomous-agricultural-robots-revolutionize-organic-farming> (дата звернення: 02.11.2022).

45. Bio-Konsum – Nachfragetrends und Hintergründe. Bundesamt für Landwirtschaft (BLW), 2022, 23 с. URL: https://orgprints.org/id/eprint/43812/1/blw-2022-Marktbericht_Bio_032022_de.pdf (дата звернення: 02.11.2022).

46. Schleiffer M., Landert J., Moschitz H. Assessing public organic food procurement: the case of Zurich (CH). *Organic Agriculture*. 2022. URL: <https://doi.org/10.1007/s13165-022-00402-5> (дата звернення: 08.11.2022).

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ДОДАТКИ

Додаток А

Програма	Мета	Об'єм допомоги	Цільова група	Актуальність
Грантова підтримка українського виробника				
Програми «Підтримка органічного сектору в Україні»	Сприяння розвитку органічного ринку та зростанню торгівлі українською органічною продукцією на внутрішньому і зовнішньому ринках.	5 тис. дол. США в гривневому еквіваленті	Мікро-, малі та середні підприємства, оператори органічного ринку, надавачі послуг, громадські організації та спілки, що працюють у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції.	Актуально до 12.09.2022 року.
Проект «Німецько-українська співпраця в галузі органічного сільського господарства»	Забезпечити фінансову стабільність виробників органічної продукції	до 5000 євро.	Оператори органічного ринку	Актуально до: 31.08.2022 року
Програма USAID «Конкурентноспроможна економіка України»	Підтримки безперервності та відновлення бізнесу, включно із переміщенням або відновленням бізнесу в умовах війни, розширенням та/або розростанням на зовнішні ринки, а також підтримкою рівня наявних бізнес-можливостей та/або їхнім покращенням.	Від 600 000 до 1,2 млн гривень	Українські фізичні особи-підприємці та приватні підприємства.	Актуально до: 24.07.2023 року.
Програма USAID з аграрного і сільського розвитку (АГРО)	Розвиток господарств, що працюють на продовольчу безпеку в Україні з виробництва, післязбиральної підготовки, переробки овочів, фруктів та ягід, м'яса, молочної продукції, птиці (крім курятини) або продукції аквакультури.	500-900 тис. грн	приватні виробники/переробники овочів, фруктів, ягід, м'яса, молочної продукції і т.д.	Актуально до: 23.03.2023 року.
Грантова програма розвитку малого та мікропідприємництва	Зміцнення мікро- та малих підприємств.	Від 5 000 до 15 000 євро.	Підтримка переміщеного бізнесу із територій, які серйозно постраждали від воєнних дій. Підтримка бізнесу, власниками або працівниками якого є представники соціально-вразливих груп населення	Актуально до: 31.12.2022 року.
Компенсація за працевлаштування ВПО	Компенсація роботодавцю витрат на оплату праці за кожну працевлаштовану особу з числа внутрішньо переміщених осіб.	6500 грн. за кожну ВПО	Всі підприємства	На постійній основі.